

**POMPILIU ELIADE ȘI LUCRĂRILE „DE SEMINAR” ALE
STUDENȚILOR SĂI**

**POMPILIU ELIADE ET LES TRAVAUX „POUR SEMINAIRE”
CONÇUES PAR SES ETUDIANTS**

George Trohani*

Résumé

Pompiliu Eliade, premier maître de la chaire de français a l'Université de Bucarest a ramassé des nombreuses informations grâce a 16 de ses étudiants, qui pendant les vacances, contre une rémunération, ont rédigée 24 ouvrages scientifiques, genre répertoire bibliographique” – concernant deux des principales publications de la première moitié du XIX-ème siècle: „Albina românească” et „Curierul românesc” – ayant 13 points comme idée thématique.

Mots clefs: répertoire bibliographique, Albina românească, Curierul românesc, Pompiliu Eliade.

*

Pompiliu Eliade (1870 – 24 mai 1914), primul român „normalian”, adică absolvent al „Ecole Normale d’Hautes Etudes” din Paris, la finele studiilor, în 1898, își tipărește teza – *De l’influence française sur l’esprit public en Roumanie. Les origines*. La 1 februarie 1899 are loc susținerea, primind calificativul „honorable”, devenind „docteur ès lettres” al Sorbonei (Trohani 2003 265-279). (Fig. 1)

Întors în țară, parcurge gradele ierarhiei universitare: profesor suplinitor (17 mai 1900), agregat provizoriu (8 februarie 1901), agregat definitiv (13 decembrie 1901), profesor definitiv (21 aprilie 1904) (Predescu 1941 304) – toate în cadrul catedrei de franceză din Facultatea de Filosofie și Litere a Universității din București¹ – activând până la sfârșitul vieții, indiferent că între timp a mai ocupat, temporar, și alte posturi – printre altele, cel de director al Teatrului Național din București.

Rectori ai Universității din București, în timpul profesoratului lui Pompiliu Eliade, au fost: Constantin Dimitrescu-Iași (oct. 1898 – ian. 1911), Ermil A. Pangratti (ian. 1911 – apr. 1912) și Ioan Bogdan (iun – nov. 1912), iar decan Ioan Bogdan (nov. 1898 – iun. 1912; oct. 1912 – mai 1919). Catedra de Filologie

* Istoric, colaborator al MNIR, e-mail: gtrohani@yahoo.com.

¹ O succintă prezentare a structurii respectivei Facultăți este făcută de Dora Mezdrea (Mezdrea 2001). Una din cele cinci secții ale facultății era cea de „limbi moderne”, iar unul din cele 22 de cursuri îl constituia „Limba și literatura franceză” (Mezdrea 2001 226).

modernă, creată în 1900, l-a avut ca titular pe Ovid Densușianu (1873-1938), care a susținut și cursul de franceză (p. 230).

În anul universitar 1909-1910, la Facultatea de Litere și Filosofie din cei 170 studenți înscriși, la examenele de sfârșit de an au fost admiși doar 62 (30 studenți și 32 studente). Iar licența în 1912-1913 o vor lua doar 54. Bineînțeles, nu toți erau la „franceză” (Mezdrea 2001 258; Popescu-Spineni 1928 267-268).

Studenți certți ai lui P. Eliade, pe baza celor ce sunt prezentate „mai la vale”, erau: Alexandru Popescu-Necșești, René Ch. Brasey, Maria Costescu, Victoria Ștefănescu, Alexandru Popescu-Telega, Margareta Delavrancea, Smaranda Eliad-Românu și mai mult ca sigur Zoe Mihăileanu (viitoare Pisani), ce-i era nepoată de soră (Trohani 2015 137-160).

Din rândul licențiaților seriei 1912/1913, dar cu alte specialități, trebuie să-i amintim pe Pompiliu Păltănea (1889-1956), filologie romanică; filosoful Nicolae (Nae) Ionescu (1890-1940), logodit în 1913 și însurat în 1915 cu Margareta Fotino (1889-1971), și ea studentă a lui P. Eliade, cu licența în 1914; Eufrosina Trancu-Săvescu (1882-1971), sora mai mică a lui Grigore Trancu-Iași, germanistă, profesoară (1916-1939), la Galați și apoi directoarea Școlii Normale din Piatra Neamț; Virgil Tempeanu (1888-1984) germanist, primul lector de română la Universitatea din München (1935-1937), profesor de germană la Academia de înalte Studii Comerciale, la Seminarul Pedagogic Universitar, la Școala Politehnică. Cea mai importantă transpunere este însă Cântecul Nibelungilor (1964); etc.

Lucrările pe care le redactează și publică P. Eliade sunt indisolubil legate de aceași idee – influența franceză în viața publică din România, dovadă fiind lucrările sale *Histoire de l'esprit public en Roumanie au XIX-ème siècle. I. 1821-1828*, apărută la Paris în 1905, și în special *La Roumanie au XIX-ème siècle II. Les trois présidents plenipotentiaires 1828-1834*, apărută la Paris în 1914.

Pentru elaborarea lor studiază în biblioteci și arhive, luându-și notițe pe fișe de hârtie, mare parte păstrându-se și astăzi. Dar bibliografia este vastă și este nevoit a apela la sprijinul altora. Și găsește modalitatea. Își pune studenții, în special cei din anii 1910-1913, să alcătuiască lucrări, zicem noi „de seminar”, ce au ca temă repertorierea bibliografică a cuprinsului unor publicații din perioada 1830-1840, precum și a unor manuscrise din fondurile Bibliotecii Academiei. Unii studenți, lucrând la aceste repertorii în vacanțele universitare, sunt remunerați de Profesor.

În această privință, redăm în extenso un citat: „Unii dintre elevi prin asiduitatea lor lăudabilă la cursuri, prin dorința de a asimila cât mai mult din cunoștințele răspândite de profesor și în fine, prin tendința virtuală ce o prezentau de a continua în viitor învățarea literaturii franceze, în spiritul lui Eliade, vor devenii discipolii săi. Printre ei se remarcă Stahl și Charles Drouhet care, ulterior, va devenii chiar continuatorul la catedra universitară a lui P. Eliade. Profesorul arăta față de acești discipoli o grijă deosebită, iar notițele sale consemnează preocupările sale în

această privință. Printre elevii lui P. Eliade s-a numărat și viitorul critic de artă George Oprescu” (Maiorescu 1972 185).

În cele de față ne vom referi la alcătuirea, de către studenți, după indicațiile date de către profesorul P. Eliade, a indicelui tematic a două dintre primele publicații periodice românești cu o apariție constantă și relativ îndelungată. Este vorba, mai întâi, de *Curierul românesc*, editat la București de către Ion Heliade-Rădulescu, între 8/20 aprilie 1829-19 aprilie 1848 și 29 noiembrie -13 decembrie 1859. Mai sunt și alte întreruperi de apariție - 1833, 1835 (tot anul), 1839, 1841. În prima serie apar 1-4 numere pe săptămână (Răduică, Răduică 1995 149-150). Din 1837 apare însoțit de suplimentul *Curierul de ambe sexe*.

În al doilea rând este vorba de *Albina românească* de la Iași, a lui Gheorghe Asachi, bisăptămânal ce a apărut de la 1 iunie 1829 la 24 noiembrie 1858 – cu întreruperi de la 8 ianuarie - 7 decembrie 1833 și de la 30 iunie 1835 - 3 ianuarie 1837. În perioada 9 ianuarie 1850 - 24 noiembrie 1858 are numele *Gazeta de Moldavia* (Răduică, Răduică 1995 25). Din 1831 unele articole sunt scrise în limba română, altele în franceză. având ca supliment literar *Alăuta românească* (Drace-Francis 2016 138-142).

Un prim indice bibliografic al ei, 1829-1849, a fost elaborat de Biblioteca Central Universitară „Mihai Eminescu” din Iași, în 1971, având 1.232 pagini imprimate la rotaprint. Revăzut în parte este republicat tot de BCU Iași, în 1999, în două volume, de către Lenuța Drăgan și Mariana Stescu – *Albina Românească. 1829-1849. Indice bibliografic*, cu un *Studiu introductiv* semnat de Al Andriescu (Zăstroiu 2002 2-8)². Despre existența preocupărilor lui Pompiliu Eliade în acest sens, nu se știa nimic ...

Într-unul dintre fondurile arhivistice „Pompiliu Eliade”³ s-au păstrat un număr de 24 de caiete, scrise de studenți, prezentând pe idei tematice sau, mai bine zis, după problematica dezbătută, situația constatată. Dar problematica de urmărit a fost stabilită anterior de către profesorul P. Eliade, în funcție de strictul său interes personal, astfel că ea nu constituie un adevărat indice tematic al respectivelor publicații. Cercetătorii au trebuit să consemneze cele citite (lecturate) prin menționare în 13 „idei/probleme”, pe care le redăm în grafia și terminologia epocii (astfel, pentru *lingvistică* este folosit termenul de *limbistică*, mai rar *limbiotică*):

- 1) Evenimente politice
- 2) Încercări literare originale
- 3) Traduceri literare din limba franceză
- 4) Traduceri din alte limbi străine

---

² R. Zăstroiu: „*Povestea unui indice*”, în Revista BIBLOS. Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” și Asociația Bibliotecarilor din România - Filiala Iași, 13, 2002, p. 2-8.

³ Fond arhivistic privat care urmează să intre în colecțiile Muzeului Național de Istorie a României.

- 5) Străini cu reședința în principate
- 6) Români cu reședința în străinătate
- 7) Români de vază cu reședința în țară
- 8) Istorie și amintiri istorice
- 9) Informații literare sau culturale
- 10) Studii limbistice sau critice
- 11) Școala românească sau străină în principate
- 12) Articole științifice
- 13) Însemnări diverse

Lucrările, în ordinea cronologică a publicațiilor cercetate, au fost realizate de următorii studenți (așa cum figurează pe caiete): Dl. G. Marinescu - *Curierul Românesc*. 1829; R. Ch. Brasey, Anul al IV-lea - *Curierul românesc*. 1830; Zenobia Lupescu, an IV - *Albina Românească. Curierul românesc*. 1830; Victoria Kercea - *Albina românească*. 1831; Lefteriu A. George - *Curierul Românesc*. 1831; Victoria Kercea, George Lefteriu - *Curierul românesc și Albina românească*. 1831; Marie Th. Costescu, An IV - *Albina românească*, 1832; Dtru Teodorescu G. Dem. - *Curierul românesc*. 1832; Constanța Vălescu, anul II - *Buletinul Oficial din Muntenia*. 1832-1833; Popescu Telega - *Albina românească*. 1833; dra Atena Cotache - *Buletinul, foaie oficială*, Iași. 1834; dra Florica Florescu, anul II-lea - *Gazeta Teatrului Național*. 1835-1836; Dra Niculina Delavrancea, anul III - *Curierul românesc și Buletinul Oficial*, 1836; dra Margareta Delavrancea, anul IV - *Curierul românesc*, 1836-1837; Maria Păroșanu - *Curierul Românesc*. 1838; Al. Popescu-Necșești, anul IV, 1911-12 - *Albina Românească și Buletinul Oficial*. 1838; Dl. Al. Popescu-Necșești și Dra. Păroșanu - *Albina Românească - Buletinul Oficial al Moldovei. Curierul Românesc și Buletinul Oficial al Țării românești*, 1838; D. Al. Popescu-Necșești, Dra. Margareta Fotino, Dra. Zenobia Lupescu - *Albina Românească - Buletinul Oficial* - anii 1838, 1839 și 1840; Maria Antoniadă, anul II - *Curierul românesc și Buletinul Buc*. 1839; Margareta Fotino, an II, 1912 - *Albina românească*, ian - iulie 1839; - *Albina românească*, aug - dec 1839 și *Buletinul Iași*, 1839; - *Albina românească și Curierul românesc*, 1839; Z. Lupescu și V. Ștefănescu - *Albina românească și Curierul românesc*, 1840; Victoria Ștefănescu, anul III - *Curierul românesc*. 1840.

Din înșirarea acestor nume, o primă remarcă ce se poate face este aceea că în afara celor două periodice principale s-au făcut prezentări și ale altor publicații: „*Buletinul Oficial*” din Muntenia. 1832-1833, 1838-1839; „*Buletinul, foaie oficială*”, Iași 1834; „*Gazeta Teatrului Național*”, 1835-1836; „*Buletinul Oficial al Moldovei*”⁴.

Altă remarcă, demnă de luat în seamă, este aceea că majoritatea studenților recenzenți în anii 1910-1914 vor deveni, după absolvire, persoane cu un rol bine

---

⁴ Pentru denumirile oficiale și perioadele lor de apariție a se vedea Răduică, Răduică 1995 70, 216.

determinat în viața cultural-socială și chiar politică a țării. De aceea prezentarea lor pe care o facem însă în ordine alfabetică, în măsura aflării de date certe⁵:

Maria Antoniadă-Câdea (oct. 1889, Galați - 16 apr. 1974, București) - absolventă a Facultății de Litere din București, doctorat *és lettres* la Sorbona. În toamna lui 1916, din cauza războiului, se refugiază, cu familia, în Moldova și activează ca infirmieră voluntară. Apreciată de Regina Maria, i se propune să revină în învățământ și astfel, la 10 noiembrie 1918, înființează și conduce, ca directoare, „Școala pregătitoare de fete pentru învățătoare” de la Gherghița (Prahova), transformată în 1919 în Școala normală de fete „Regina Maria” din Ploiești. În toamna anului 1930 se transferă la Colegiul Național „Julia Haldeu” din București, unde va profesa până la pensionare. A fost căsătorită cu Constantin Câdea (15 dec. 1887, Mărgineni, Bacău - 4 mar. 1971, București), profesor doctor inginer chimist, rector al Universității Politehnica Timișoara⁶ (Popescu 2012).

Studentă în anul II, a redactat „Curierul românesc” și „Buletinul București”, 1839 - caiet cu rubrici tematice pe orizontală, pe verticală mergându-se după numerotația publicației. (Fig. 2-5)

În încheierea prezentării indicelui, pe câteva rânduri enumeră:

Deosebiri

„Ca formă e mai mare, Albina, dar atât hârtia cât și tiparul e mai prost de cât al Curierului Românesc.

Găsim deosebiri și ca ordine de materie și apariție. Albina are împărțit în 2 - jumătatea de sus e politică, iar cealaltă jumătate e rezervată pentru foileton”.

*

René Charles de Brasey (5 martie 1889, Galați – + ?) stabilit în Timișoara, a fost ales Președinte al Cercului profesorilor secundari din Timișoara. Deputat liberal de Timiș-Torontal. Consilier județean și ajutor de primar în Timișoara (Predescu 1941 125-126). O stradă din centrul orașului îi poartă numele... dar cu toate cercetările noastre n-am putut afla mai multe date despre el, nici măcar anul decesului ...

Student în anul al IV-lea, a prelucrat „Curierul românesc”, anul 1830, pe două foi volante tip A3. (Fig. 6)

*

Marie Th. Costescu – studentă în anul al IV-lea, a prelucrat „Albina românească”, 1832 (Fig. 7-8)

*

---

⁵ Mare parte din prezentare a fost preluată de pe internet, în special Wikipedia, făcând însă numeroase corecturi.

⁶ Istoricul Colegiului Național Pedagogic „Regina Maria” Municipiul Ploiești (internet).

dra Atena Cotache – din corespondența purtată cu profesorul P. Eliade reiese că erau două surori Cotache, Atena și Melpomene, ce locuiau în București, str. P.D. Pallade Nr. 33.

Prima dintre ele, Atena, pe 11 foi duble A4 a prelucrat „Buletinul, foaie oficială”, Iași. 1834, în formă de tabel (Fig. 9-10).

*

Bine cunoscutul scriitor, om politic, membru al Academiei Române și primar al Bucureștilor (1899-1901), Barbu Ștefănescu Delavrancea (11 apr. 1858, București - 29 apr. 1918, Iași) a fost tatăl a patru fete, toate remarcate în sfera lor de activitate. (Fig. 11)

Cea mai mare dintre ele, **Maria (Cella) Delavrancea-Lahovary** (15 dec. 1887 - 9 aug. 1991) - reputată profesoară pianistă și scriitoare.

Cea mai mică, **Henrieta (Riri) Delavrancea-Gibory** (19 oct. 1897 -26 mar. 1987) - una dintre primele femei arhitect admise la Școala Superioară de Arhitectură din București. În timpul Primului Război Mondial, a lucrat ca soră medicală și s-a căsătorit, în 1918, cu ofițerul francez Emil Gibory (1891 - 2 iun. 1946).

A doua fiică a fost **Margareta (Bebs, Vevelca) Delavrancea** (1888-1937), cu preocupări literare și filosofice, membră a cenaclului „Sburătorul”, al lui Eugen Lovinescu, și-a luat licența în aceste domenii, fiind elevă a lui Pompiliu Eliade. În 1912, studentă în anul IV, a redactat indicele pentru „Curierul românesc”, anii 1836 și 1837 (tabel pe foaie tip A2), făcând și un pertinent comentariu (Fig. 12-13):

„Curierul românesc din acești doi ani notează mai ales evenimentele politice din țările noastre și din celelalte țări, mai îndeosebi din Turcia și Franța.

Partea literară și științifică a gândirii nu are nici un rol aici și nici în ceea ce privește lucrările originale nici în cele traduse, cu toate că, după cărțile pe care le menționează ca fiind traduse se vede că era un public care se încerca să se pu(i)e în curent cu mișcarea literară din celelalte țări. Așa vedem menționate traduceri din Victor Hugo, Byron, Le Sage, Dante, Homer.

Chiar evenimentele politice nu sunt comentate ci numai redate sub forma foarte scurtă și din aceste evenimente numai cele mai puțin interesante: nu se menționează nici o discuție de partide și aproape nici un proiect de lege.

În ce a ce privește partea culturală din țara noastră sunt câte-va dări de seamă despre distribuția de promisiuni; despre o încercare de a juca o piesă de teatru (1837) și se dă discursuri rostite la sfârșitul anului școlar (1836).

Pe scurt conținutul „Curierului românesc” nu prezintă interes de ordin politic nici literar și nu am putea citind această foaie să ne dăm seama de viața Românilor din acea epocă.

Tot această lipsă de interes în conținut face să nu ne dăm seamă de curentele politice din acea vreme, nu știm dacă influența franceză este mai mare sau cea rusească sau turcească. Un singur punct ne-ar face să credem că influența

franceză predomina este că redactarea curierului este făcută în românește și franțuzește - Cu toate acestea limba întrebuițată este foarte curat românească. Nici o exagerație care să ne atragă atenția, nici un cuvânt prea latinesc sau franțuzesc”.

*

Iar a treia fată Delavrancea a fost pictorița **Niculina (Pica) Delavrancea–Dona** (10 febr. 1890-1981). Căsătorită (1916) cu medicul militar Achil Raul Alexandru Dona (1873-1924), a fost mama pictoriței Niculinei (Nuni) Dona (1916-2009). Studentă a lui Pompiliu Eliade, anul III, a redactat, printr-un tabel, lucrarea privind „Curierul românesc” și „Buletinul Oficial”, 1836.(Fig. 14)

dra Florica Florescu, studentă în anul al II-lea, a prelucrat „Gazeta Teatrului Național”, 1835-1836 (Fig. 15) sub formă de tabel ce conține, pe verticală, cinci subiecte: 1. Indicarea colaboratorilor; 2. Articole originale; 3. Articole traduse; 4. Tendințe generale, trăsături generale, progrese realizate; 5. Informații felurite.

*

Elena-Margareta (Ilenuța) Fotino (28 sept./10 oct. 1889, Botoșani - 1971, București) - fiică a lui Petru C. Fotino (1861-1932) și a Nataliei Grecinschi (1865-1896), a fost soția (5 sept. 1913 logodna, 25 nov./8 dec. 1915 căsătoria civilă) lui **Nicolae C. Ionescu** (cunoscut sub numele de *Nae Ionescu*) (4/16 iun. 1890, Brăila - 15 mar. 1940), reputat filozof, logician, pedagog și jurnalist din perioada interbelică, cu care a avut doi fii - Radu (31 ian. 1917 - decedat pe front, 2 oct. 1941) și doctorul Răzvan (23 iun. 1918 - 22 aug. 1974), căsătorit în 1944 cu doctorița Clemansa Ignat. Licența și-a luat-o în filologie modernă (oct.-nov. 1914), cu patru bile albe și una roșie (cum laude).

În 1912, studentă în anul II, a realizat, singură, mai multe lucrări referitoare la: Albina Românească, ian-iulie 1839; Albina Românească, aug-dec 1839 și Buletinul Iași, 1839; Albina Românească și Curierul Românesc, 1839. (Fig. 16-19)

Cea din urmă lucrare, două coli A4 îndoite și transformate în caiet, conține comentariile la cele observate și citite:

În ceea ce privește Albina Românească și Curierul Românesc din anul 1839 putem zice că se aseamănă foarte mult în privința conținutului lor. Foarte adesea găsim aceleași bucăți și aceiași autori. Fabula reprezentată prin Donici, studiile limbistice prin Seulescu și traducerea din franțuzește apar în cele 2 foi.

Amândouă revistele se ocupă cu chestiuni politice și literare, amândouă ne vorbesc despre noul curent cultural atât de vădit în înființarea a numeroase școli rurale.

Dar, pe lângă aceste asemănări găsim deosebiri între ambele reviste atât ca formă cât și ca conținut.

În ceea ce privește formatul, Albina Românească se prezintă mai estetică la prima înfățișare datorită dimensiunilor ei, împărțirii ei simetrice în 2 părți: foaia

politică și foiletonul. Privite mai de aproape însă, Curierul Românesc se distinge prin calitatea hârtiei și mai ales a imprimării.

Albina Românească apare regulat de 2 ori pe săptămână. Curierul Românesc nu apare regulat. Albina Românească promite și un supliment regulat pe lună în primul număr din acest an. De fapt Asaki nu se ține de cuvânt, dar compensează această lipsă prin lungimea suplimentelor sau chiar dându-se deodată 2 suplimente ca la No 91 din luna Noemvrie.

Curierul (R)omânesc e scris în întregime în l(im)ba română pe când foaia moldovenească are totdeauna câteva înștiințări sub titlul „Iașii” scrise în 2 limbi: franceză și română. De aci, probabil, că ar trebui să deducem că în Moldova publicul cititor diferă puțin de cel din Muntenia.

Și acum, să trecem la conținut: foaia munteană e și comercială, deci rezultă că se ocupă și de partea politică externă și artistică, pe(c)ând Curierul Românesc se ocupă cu studii critice. Teatrul și Conservatorul sunt puse în evidență în foaia moldovenească datorită unor rare cronică artistice cum e aceea a lui Negruzzi referitoare la concertul Drei Eleonora Neumann în No 30 de la 16 april, precum și prin numeroasele înștiințări, care anunță reprezentări și concerte, sosirea artiștilor străini ca Tomasini, Delvivo, Fourreau (frații Foureaux).

În privința ideii naționale, Curierul pare a fi preocupat întrucâtva de trezirea Spiritului național în scrisoarea unui abonat contra administratorului ziarului România. Foaia moldovenească pare a fi cu totul supusă Rusiei și dorința ei e de a place rusului.

Astfel găsim o mulțumire oficială a împăratului Rusiei adresată lui M. Suțu pentru că i-a dedicat cartea „Aperçu sur l'état industriel de la Moldavie”. Mai mult chiar, atunci când poezia la noi era atât de înapoiată, apare „Oda lui Asaki” pentru ziua onomastică a Măriei Sale Nicolai I împăratul Rosiilor. Nicio amintire nu vorbește despre comemorarea vreunui fapt însemnat al Românilor, dar găsim înregistrate regulat Te-Deum-uri în onoarea zilei onomastice a regelui Franței sau împăratului Austriei.

Dar, dacă ideea de naționalitate lânchezia în Moldova și era ceva mai vie în Muntenia, în schimb ideia de solidaritate socială nu apare deloc în Curierul Românesc, pe când în Albina găsim înființări de școale datorite persoanelor particulare ca școala primară de()la Bozieni datorită clucerului Fundăescu sau înființarea unui spital la Focșani și donațiuni cabinetului de istorie naturală, precum și lecții gratuite și subscripții pentru tipărirea unui lexicon de conversație.

În ceea(ce) privește progresele literare e greu de vorbit. Curierul publică bucățele din Albina arătând că le-a luat după ea, ceea(ce) ne ar face să acordăm o oarecare superioritate ultimei, dacă acele bucăți nu ar fi de o prea mică valoare literară. Singurele scrieri originale, cari prezintă oarecare interes sunt câteva fabule ale lui Donici în ambele reviste și nuvela „Riga Poloniei și prințul Moldaviei” a lui Negruzzi în Albina Românească în numărul 102 de()la 24 decemvrie.

Limba „Curierului” e mai clară, mai frumoasă, mai corectă ca cea a Albinei, în care se resimte dialectul moldovenesc și mai ales o puternică influență franceză datorită neologismelor nepătrunse încă în limbă și nelocalizate. Vorbe ca signament, rendez-vous, seanse, fiziognomie și până chiar și titlul părții literare, limba care foileton ne amintesc îndeajuns limba care a servit la îmbogățirea graiului moldovenesc de()la 1839.

Să mai adăogăm câteva arhaisme ca periorisască (a aduce la știință), zulumuri (turcă = nedreptate), anafora, nacialnicul și câteva construcții gramaticale și sintactice greșite ca „cunoscut este cum ee” sau „cu acest lucru atât primejdios ca și vânatul” precum și or(i)ce lipsă de acord între subiect și predicat și vom avea înfățișarea limbii Albinei Românească de()la 1839.

*

M. Fotino împreună cu Al. Popescu-Necșești și Zenobia Lupescu alcătuiesc indicele pentru „Albina Românească” - „Buletinul Oficial” pentru anii 1838, 1839 și 1840.

*

Victoria Kercea – locuia în București, Calea Moșilor Nr. 158 - casă situată la intersecția Căii Moșilor cu Bulevardul Carol I (la nord de actuala clădire a Administrației Financiare, fosta Percepție IV fiscală).

În 1913 expediază din această adresă un plic poștal conținând reproducerea a două scrisori a unei baroane din Odessa, Schedennen, care în 1835 ținea un pension de fete, având ca pensionare, printre altele, două surori Donici – Marie și Esperance. Plicul este sigilat cu trei mici sigilii de ceară roșie, identice. Sigiliul conține o variantă de scut cu laturile verticale arcuite spre interior, suprapuse de o variantă de coroană ducală, iar în partea inferioară două spice. Câmpul scutului conține, foarte greu vizibil, monograma înflorată V K. Trebuie să fie un simplu ecuson cu monograma autoarei, ecusonul este timbrat cu o coroană „fantezie”, și este așezat peste două rămurele (de laur ?) încrucișate la bază. (Cătălina Opaschi, 31dec 2020).

Alte date despre ea nu știm, până în momentul de față (Fig. 20-24). Cercetează de una singură „Albina românească”, 1831, iar împreună cu George Lefteriu alcătuiește un studiu referitor la „Curierul românesc” și „Albina românească”, 1831, un caiet cu 10 pagini (Fig. 25-26), după ce acesta din urmă se preocupase singur de „Curierul românesc”, 1831, într-un caiet cu 17 pagini (Fig. 27-28).

Lucrarea comună a celor doi, fiind un comentariu, o redăm în întregime:

caiet II **Curierul românesc și Albina românească. 1831** / Victoria Kercea / George Lefteriu

„Asemănări de tot felul

- Ambele gazete dau cea mai mare importanță tuturor faptelor, chiar neînsemnate, ce se petrec în străinătate.

- Ambele gazete publică totul în chip anonim, chiar încercările literare originale.

- Ambele gazete se ocupă mult de pericolul holerei ce amenință serios populația țărilor noastre.

- Ambele gazete publică știri despre o serie de răscoale ce se petrec aproape în toată Europa, dovadă a vremurilor turburi prin care trecem.

- În ambele gazete se găsesc puține încercări originale și acestea foarte scurte și publicate anonim.

- Unele bucăți literare sau știri politice se publică de amândouă ziarele.

- Se publică câteodată diferite anunțuri teatrale foarte laconice.

- Ambele gazete publică diferite înștiințări despre școalele românești sau streine din principate, dând uneori și programul lor.

- În articolele științifice din ambele gazete, se remarcă o mare naivitate a celor ce le scriu, cari se miră mult de invențiunile moderne.

- În toate însemnările politice se aduc foarte multe laude Împăratului Rusiei și Generalului Kisseleff.

- Ambele gazete publică foarte puține traduceri din limba franceză și mai deloc din celelalte limbi străine.

- În ambele gazete se găsesc menționați foarte mulți străini cu reședința în streinătate.

- Ambele gazete publică multe nume de bo(i)eri din țară ce se află în funcțiuni publice.

- În ambele gazete nu se găsește nici o urmă de amintire istorică îndepărtată sau apropiată.

- În ambele gazete nu se publică nici un fel de studiu lingvistic sau critic, ci numai câteva explicări de cuvinte.

Deosebiri

- Curierul românesc e mai bogat în știri politice decât Albina românească și deseori ambele jurnale publică reproduceri reciproce.

- C.R. publică mai multe și mai însemnate încercări literare originale.

- C.R. publică de asemeni și mai multe traduceri din l. franceză – precum și una din Walter Scott – ceia ce nu face A.R.

- C.R. publică mai multe informații literare și culturale de tot felul.

Progresul ideii naționale

- Nu credem că ideia națională se află într'un progres remarcabil, deoarece se aduc foarte multe laude – meritate sau nemeritate, nu știm – M.S. Împăratului Rusii, lui Kisseleff și la o grămadă de moscoviți.

- Prin multele școale streine și mai ales franceze se face o educație mai mult streină, mai ales clasei inferioare, ceia ce nu credem însă să contribuie la scăderea sentimentului național.

- În ședințele obșteștelor adunări se anunță ideea înființării unor armate naționale, ce vor funcționa în curând.-

Progresul ideii de solidaritate socială (țărani și țigani)

- Într-o ședință a adunării obștești din Muntenia se discută articolul din Regulament privitor la pogoanele de arătură ce sunt a se da clăcașilor.

- Într-o altă ședință a aceleiași adunări se discută articolul din regulamentul privitor la dările ce trebuie să le plătească țiganii statului, la fel cu toți ceilalți locuitori clăcași de pe moșii.

Progrese literare din punct de vedere al fastului estetic

- Gustul estetic în această vreme este abia în față și Cârlova, Paris Momuleanu și ceilalți sunt numai niște prime raze ale soarelui renașterii literare române, care va răsări cu mult mai târziu.-

Progrese lingvistice

a) neologisme

b) structură de frază.

Albina românească anunță chiar dela început că are de scop să înlocuiască cuvintele tehnice abuziv întrebuințate, prin altele cu adevărat naționale.

(Planul de lucru al gazetei) – Dar în genere limba din ambele gazete e asemănătoare, afară de unele expresiuni moldovenești sau muntenești întrebuințate în gazetele respective.

Neologisme: novitale, a paradosi (a învăța), scopos (scop), pansione de nobile demoazele, a adresui, munișipalitate, aforisme, ecvinopție, congres, confederație, confitar (cofetar), prenumerant, prenumbrant (abonat), protocol;

Arhaisme cu pretenții literare: mădulare, horul, a plini, doxologie (slujbă bisericească), prodlogenie (discurs), lăcuiți (locuitori)

Progrese lingvistice (continuare)

siguripsită⁷ (asigurată), a se oborâ (a se desființa), rusumaturi = havable (dări), armie lucrătoare (armată activă), ministerul interesurilor streine, șeselunia (semestru), clironomie, suharius (măsură de pământ), idomostie (măsurătoare), armata rosiană (rusească), anafieros (dăruit), se adresuiază, jalobă, ghibaciu.

Construcțiuni curioase de frază:

În genere foarte multe inversiuni: al său fiu mezin

Definiții curioase:

Palinodie⁸ – se cheamă o alcătuire prin care se trage înapoi o noimă ce s'au fost propus în o altă compunere (A.R. 1831 - sept. 13)

---

⁷ **Șiguripsi**, *șiguripsesc*, vb. IV. Tranz. (Înv.) A asigura împotriva unei primejdii, a unei neplăceri etc.; a pune la adăpost. – Din **șigur**.

⁸ **Palinodie** s.f. Poezie, scriere în care autorul retractează cele spuse într-o poezie anterioară; (*p. ext.*) schimbare de părere, retractare. [Gen. -iei. / cf. fr. *palinodie*, lat., gr. *Palinodia* < *palin* – din nou, *ode* – cânt].

muntefocovărsătoriu = vulcan

- Cititorii își aduc aminte despre cea de curând înștiințare (A.R.10 sept.1831)

- P.S. Sa Părintele Meletie, episcop de Roman și Dl. Marele Logofăt Teodor Balș, aleși deputați din partea obșteștei adunări extraordinare, spre a aduce la București și a înfățișa Excelenței Sale deplin împuternicitului Prezident, exemplarele Organicescului Reglement, după aceia cu toată cuviința împlinire a sarcinii lor, au sosit cu deplină sănătate în capitala noastră (A.R. 1 Dec. 1831)

- Redacția anunță că se vor publica în firele gazetei sau prin a sale suplimenturi, toate legiurile și rânduelile ocârmuirii, hotărârile judecătorilor și alte acturi oficiale, din cuprinderea noului așezământ (A.R. 17 Dec. 1831)

Observațiune personală

(Diferența între încercările publicate în gazetă și forma ce o au în volum)

Deoarece încercările literare sunt foarte puține și mai nici una n'a apărut în volum, nu ne putem face nici o idee de transformările ce ar fi trebuit să sufere.

Întocmit de noi,

Victoria Kercea

George Al Lefteriu

1911 Decembrie 21”

*****

Despre **George A. Lefteriu** (24 apr. 1889, București – +?) se știe ceva mai multe date. A absolvit Seminarul Pedagogic Universitar din București, Facultatea de litere și filosofie (filologie modernă) și Facultatea de Drept din București. A urmat cursuri de specializare în Germania și Franța. Asistent la Biblioteca Fundației Universitare „Carol I” (1908-1910) și la Muzeul de Artă Națională (1909-1912). Profesor suplinitor (1 sept. 1912) mai întâi, apoi titular (1916). Profesor la liceele militare din București și Târgoviște (1912-1932), dar și la Liceul „Gheorghe Lazăr” din București (1 sept. 1928). Inspector în Ministerul Instrucțiunii – conducând serviciul de excursii, educație și cultură. Articole și cărți publicate (Predescu 1941 482). Îl suplinește pe I.D. Ștefănescu (1911-1912) la Liceul „Matei Basarab” (Mezdrea 2001 263).

George Lefteriu și **George Marinescu**, alături de alți profesori, sunt așezați, de către Ion Zamfirescu, în categoria *profesorilor de liceu* din „galeria de aur a învățământului nostru public” (Zamfirescu 1990 23).

Interesante sunt unele idei ale sale publicate sau enunțate în articole și comunicări. Astfel, despre necesara cunoaștere a limbii latine la bacalaureat, în 1933, G. Lefteriu spunea: Fiul unui fost înalt demnitar al țării, azi decedat, a fost dus de mama sa să-și înceapă studiile de inginerie la Oxford, într-un vestit colegiu de pe malurile Tamisei. Spre marea surprindere a tânărului și a mamei lui, se vede refuzat pentru că n-a făcut liceul opt ani și pentru că n-a dat la bacalaureat

examenul de limba latină. Dacă în privința scurtării liceului s-a ajuns la o înțelegere, explicându-se că liceul s-a redus la noi în țară temporar la 7 clase și că acum se revine la cel întregit de 8 ani în privința limbii latine englezii au fost neînduplecați; a trebuit ca tânărul, un element strălucit de-altfel, să treacă un examen suplimentar de latinește și reușind, să fie primit în colegiu. „Fără latinește, spuneau englezii, nu se poate concepe un examen de maturitate, în nici o țară de cultură” (Nicolae 2011). Student al profesorului P. Eliade, la 20 de ani de la moartea sa, G. Al. Lefteriu publica articolul *Un uitat: Pompiliu Eliade*, în „Universul” din 17 mai 1934, p. 1-2;

Despre relațiile dintre student și profesor este cazul a fi menționate și următoarele, care sunt implicit legate de subiectul tratat în cele de față:

În prima jumătate a anului 1913 P. Eliade se află în Franța, la Paris. Se documentează, participă la diferite manifestații publice, întâlniri cu diverse persoane publice și private, dar și primește corespondență din țară – din partea studenților săi – în legătură cu lucrările științifice ce le avea în pregătire.

Astfel, Gh. A. Lefteriu, din București, str. Erbăriei No. 1⁹, îi trimite trei scrisori. Prima din ele, scrisă în ziua de 21 aprilie 1913, este trimisă recomandat, pe 5 mai, pe adresa Avenue Charles Floquet No. 14, Parc du Champs de Mars, unde sosește pe 8 mai:

„Mult stimată Doamnă Profesor,

Cu poșta de ieri V-am expediat prin Librăria Socec, tot ce am putut găsi din cărțile cerute prin foilete de sub litera c, însoțindu-le de o listă a costului lor, ce se ridică la suma de 22,40 lei, plus 2.50 transportul și 1,50 cheltuieli de expediție, împachetare etc. fac în total 26 lei 40 bani.

Am satisfăcut astfel foilete c 20, 22 (aceasta din biblioteca mea) 23, 24, și din a, 9 – iar numai în parte c – 19.

Am aflat însă la Socec că ați cerut și de-acolo o parte din cărțile ce mi-ați cerut și mie, cum spre ex. Analele Parlamentare vol. I, care vi s'a expediat și deci nu mai e nevoie să vi-l mai trimit, cu atât mai mult că nici nu se mai găsește. Celelalte cărți dife(ri)te versiuni nu se mai găsesc, și Vi se vor copia prefețele, conform indicațiilor de pe fiecare fișă.

Lucrarea am distribuit-o astfel:

Foilete a 1-11 fiind lefteriene mie; foilete b 12-15 lui Locusteanu, căruia ați face bine dacă i-ați scrie și Domnia-Voastră personal, ca să aibă mai multă grijă; foilete c versiuni le voi satisface și le-am satisfăcut în parte tot eu; foilete d 30-39 Drei Kercea; foilete d' – 40-53 Drelor Cotache. Acestea sunt libere să-și asocieze Dlor alți colaboratori, fiindcă munca este foarte grea, fiind manuscrise cu cirilice în două și trei caturi. Pentru o parte din grupa c (foilete 16-19) eu voi face apel la R.

---

⁹ Astăzi str. Ernest Juvara, între Grădina Botanică și Dâmbovița.

Brasey, fiindcă vacanța s'a terminat, eu trebuie să plec iarăși pe drum către Huși, și doresc să isprăvesc lucrarea la timp.

Odată cu această scrisoare Vă înaintez și foițele ce au fost satisfăcute până acum, cu mențiune pe dosul fiecărei foițe de lucrare făcută. Domnia-Voastră le puteți păstra până voi strânge toate rezultatele de()la toți colaboratorii și în urmă le veți reuni după trebuință. La unele foițe rezultatul este negativ, negăsindu-se cartea sau indicația bibliografică fiind greșită. Mențiune însă am făcut pe dosul fiecărei foițe.

Vă alătur astfel din grupa A – foițele 1, 2, 3, 5, 6, 9, 10. C – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29. Celelalte vor urma cât mai curând posibil.

Ar fi bine dacă Domnia - Voastră ați stimula zelul celorlalți colegi ai mei, printr-o scrisoare ori prin alt-ceva, cum sunt spre ex. Dra Kercea (Institutul Șeșetschi – Calea Moșilor) și Drele Cotache (Str. G.D. Palade 33), fiindcă eu le stimulez cu flori și prăjituri, dar tot nu ajunge! Munca la manuscrise e ostenitoare, grea și merge foarte încet, dar cu toții ne facem o plăcere că putem să V-o evităm D-Voastre.

Rugându-Vă să primiți odată cu urări de fericire și de mulți ani, cu ocazia sărbătorilor Paștelui, și asigurarea profundului meu respect, am onoare să rămân, Domnule Profesor, al Domniei Voastre devotat elev.

George Al. Lefter

P.S. Eu îmi schimb adresa de()la Sf. Gheorghe, mutându-mă în Str. Erbăriei No. 3”,

A doua scrisoare scrisă în ziua de 7/20 mai 1913, este trimisă recomandat, pe 21 mai, pe adresa Avenue Charles Floquet No. 14, unde sosește pe 24 mai:

„Mult stimat Domnule Profesor,

Tocmai eram îngrijat de soarta fișelor și cărților trimise, când am primit c.p. a Domniei – Voastre, prin care îmi confirmați primirea lor. Astfel pot astăzi să vă trimit alăturat ultimele două fișe a/11¹⁰ și c/28¹¹ cu care completez partea mea și rămâne acum să adun lucrările celorlalți.

Aveți astfel dela mine, expediate următoarele fișe:

A. 1, 2, 3, 5, 6, 9, 10, 11.-

C. 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29.

Fișele A – 4, 7, 8 și

C – 16, 17, 18, 19, sunt date lui R. Brasey, care mi-a spus că vi le va trimite direct.

Fișele B, 12-15 sunt la Locusteanu

D, 30-39 sunt la Dra Kercea

D', 40-53 sunt la Drele Cotache

---

¹⁰ Despre Seulescu 1833.

¹¹ Despre „Revista Floarea darurilor” editată de N. Iorga, 12 numere în 1907.

Toți aceștia au lucrat cu multă sârguință toată vacanța și merită câte o decorație ! Le-am dat termen până la Zece Maiu, când le voiu lua și Vi le voiu expedia, spre a-mi îndeplini complet și corect datoria. Cred că veți fi satisfăcut, cu toate micile lipsuri inevitabile ce s'au produs, deoarece munca de culegere a fost foarte grea, izvoarele nefiind lămurite și toate cu cirilică cu 2 și 3 etagii.

Doresc să aflu despre Domnia Voastră și despre Doamna, toate lucrurile bune; cât despre noi, suntem foarte necajiiți cu toții, foștii Domniei – Voastre elevi, cu Seminarul Pedagogic Universitar, care ne răpește foarte multă vreme, cu colocvii, lecții practice etc cu un folos foarte modest. Mai ales eu care vin săptămânal dela Huși, sunt foarte surmenat și nu mai păstrez nici o legătură cu Dni Tzigara, Bădărău etc.

Activitatea din acest an la Școala militară am încheiat-o prin inspecția Regelui, care aflând că predau acolo L. Franceză m'a întrebat unde am învățat și dacă am fost elevul Domniei-Voastre. Acum trebuie să redevin iarăși din profesor elev și să dau, împreună cu foștii mei colegi, examenele pentru brevetul Seminarului Pedagogic, cu Dl Dumitrescu-Iași.

Rugându-Vă să transmiteți Doamnei respectuoasele mele sărutări de mâini și copiilor îmbrățișările mele, rămân, Stimate Domnule Profesor, al Domniei-Voastre devotat elev.

George Al. Lefteri

P.S. Mandatul încă nu l-am primit. Probabil va sosi curând. Nici Al. Popescu-Necșești n'a primit încă scrisoarea. – La Socec mi s'a spus că al doilea rând de cărți a fost cerut de Domnia-Voastră.”

*

Zenobia Lupescu, studentă în anul al IV-lea, prelucrează singură „Albina românească” și „Curierul românesc” din 1830 (Fig. 29-30), pe două caiete.

În caietul II, denumit „Partea II” a lucrării¹², se fac scurte comentarii asupra modului de realizare și de comunicare din cele două publicații (le redăm în ortografia autorilor):

„I. Asemănări de tot felul ce există între aceste ziare („Albina” și „Curierul” la aceeași dată): a) Simțiminte patriotice în poezii

b) l(im)ba

c) emulație

a) Sunt aceleași simțiminte patriotice în poezii publicate la aceeași dată ; multe din cele publicate în „Albina” sunt luate din „Curierul”

Anul Nou al Moldo-Românilor (Asachi) (ideea de solidaritate)

Bătrânul și fii săi (ideea unirei)

Marșul lui Văcărescu din „Curierul” (ideea unirei)

---

¹² S-a păstrat și o ciornă. Redăm însă cele consemnate în caiet.

Apoi poezii de laudă se publică în ambele Principate: „Imnul orbului”

b) Limba e în prefacere - pe fiecare zi se introduceau termeni noi care se întâlneau cu arhaismele care împrumutau fonetismul lor și dau astfel o impresie ciudată, împesărită. Fraza e greoaie, ideea adesea exprimată cu puțină claritate. E consequentă această l(im)bă. Nici un progres marcant spre sfârșit. „Curierul” e superior în această privință, ceea ce au recunoscut chiar cei de la „Albina” în articolul din No. 22.

c) Emulație – Publicațiuni de tot felul; îmbogățirea cunoștințelor prin expunerea evenimentelor și diferitelor invențiuni din alte state. Marele interes ce se dă pentru răspândirea învățături. Sporirea școlilor. Boerii se iau la întrecere, înființând școli pe cheltuiala lor (Golescu în Muntenia și C. Vidra în Moldova).

Organizație mai sistematică a școlilor naționale, sporirea ramurilor de științe.

Apoi boerii luptă pentru a susține gazeta și a o răspândi.

Directorii revistelor sunt în bune relațiuni.

II. Deosebiri de tot felul - (Format - ordine - reprezentanți ai diferitelor școli)

a) Formatul - „Albina” are același format de la început, spre deosebire de „Curierul” care la început apare sub un format mai mic.

Hârtia din „Albina” e mai bună, tiparul mai frumos și cu caractere lizibile, ceea ce probează rafinăria artistică a lui Asachi spre deosebire de Eliade Răd(ulescu) care s-a servit de o hârtie inferioară, numai ca să poată da foi mai multe. Pe el l-a preocupat cantitatea mai mult decât calitatea. Asemenea tiparul e urât și apare alfabetul chirilic amestecat cu cel latin spre deosebire de „Albina” unde nu apar caracterele latine.

Ediția „Albinei” e mai artistică, pe prima pagină are frumos desemnat o albină, simbolul hărniciei, muncii neîntrerupte și al selecției în muncă și al unirei.

„Albina” apare în 2 foi și din când în când, numărul publicațiunilor fiind prea mare, se adaugă un supliment care niciodată nu e mai mare de 1 foie, spre deosebire de „Curierul românesc”.

b) Ordinea - Nu e mare deosebire. Aceeași lipsă de clasificare; articolele de fond sunt evenimentele din statele străine care sunt redată în dezordine. Când apar evenimente din interior sunt amestecate cu cele din afară. O oarecare ordine începe a se vedea începând de la No 10 și abia de la No 47 începe o grupare sistematică - Informații din lăuntru, Informații din afară.

Primele numere se termină cu aforisme, care se răresc de la No 13 și dispar de la No 16.

Ca organizație „Albina” era superioară. Avea un director pe Asachi și 2 redactori pe Săulescu și Fabian.

„Albina” își avea sediul la „Gimnazia Vasiliană” - ar fi trebuit să fie o revistă eminentă culturală și totuși în această privință e inferioară „Curentului”. Asachi se ocupa mai mult cu politica.

c) Reprezentanți ai diferitelor școli

În jurul lui Asachi era școala de la Trei Erarhi unde se dădea o cultură națională și universală.

Pe lângă l(im)bă, istoria patriei și alte științe folositoare se organizase un învățământ superior unde se dădea importanță științei dreptului, arhitecturii, l(im)bilor clasice, l(im)bilor moderne (orientale și apusene – greacă, rusă, franceza, germana), muzica (care împreună cu studiul l(im)bei germane erau considerate ca un învățământ extraordinar.

Se trimit tineri în străinătate – Gherghel în Berlin –

Școli naționale altele nu s-au dezvoltat, afară de școala particulară de la Tecuci. Dar o cultură de salon e organizată în pensionatul din Iași sub direcția lui Cunen.

III. Progresul ideii naționale.

Ideea de a prospera prin legi bune, sfinte și drepte, prin învățatură și prin negoț care aduc bogăție și sunt temeiul binelui - în „Anul Nou al Moldo-Românilor”.

Ideea unirei în poeziile „Marșul lui Văcărescu” și „Bătrânul și fii săi”.

Din poezia „Anul Nou al M. Rom.” se vede că numai prin cultură și lumină s-a deșteptat în ei simțământul pentru a deveni o națiune independentă, de aci și dorința de a fi un stat m(ai) mare, Românii să fie uniți.

Că le-a venit această idee prin cultură se vede și în interesul ce îl arată „Călătorul Moldovean în Jurnalul său” și insistă asupra cultivării prin popoarele străine care aduc foloase mari patriei.

Articolul lui El(iade) Rădulescu cu ocazia înființării muzicii militare e asemenea interesant.

No 64 - Desființarea vămei între Muntenia și Moldova e un pas. Stăruința excesivă se vede și în importanța ce o dă asupra intenției ce ar fi avut-o V(asile) Lupu de a uni Principatele: „Articolul cu ocazia serbării de la Gimnazia Vasiliană” din No 6.

IV. Progresul ideii de solidaritate socială.

No 16 - Măsurile luate de prezident pentru îmbunătățirea solului agricol și a semănăturilor - boeri trimiși pentru a supraveghea împlinirea acestor măsuri.

No 25 – Scutirea țăranilor de dări pentru acea ½ de an pe baza recoltei slabe din acel an. Măsuri pentru a îmbunătăți starea țăranului. S-a trimis câte un doctor pentru fiecare județ, pentru a-i îngriji și a le da sfaturi de felul cum să-și apere sănătatea și să-și întrețină locuințele, hrana.

No 35-36 – Măsuri luate pentru a îmbunăți spitalele și închisorile – curățenie, hrană, îmbrăcăminte.

No 36 – Ertarea birului.

No 18 – Carantina și comisii sanitare.

No 20 – Comisii pentru înfrumusețarea orașelor

Boerii înființează școli pe spesele lor pentru a răspândi știința de carte între cei de jos. Boerii împart gratis reviste țăranilor pentru a lua cunoștință de cele ce se petrec în țară.

V. Progresele literare

Genurile care s-au dezvoltat sunt genul liric și genul didactic (fabula). Dar din aceste poezii nu reiese că s-a făcut adevărată artă, ci artă tendențioasă. Ca probă sunt fabulele care s-au dezvoltat mult și care corespundeau mai bine spiritului timpului.

Sunt însă progrese în poeziile lirice: „Anul Nou al Moldo-Românilor” și mai ales în traducerea „Oda către Dumnezeu” (din rusește).

Literatura publicată în „Curierul rom(ânesc)” e m(ai) bogată, „Curierul Rom(ânesc)” e o revistă literară. Asachi dă numai câteva poezii și nu avea în jurul său un cenaclu poetic ca Eliade Rădulescu. Cât timp Asachi și Eliade Rădulescu au fost în bune relațiuni (ceea ce este până acum) Asachi lasă literatura pe seama „Curierului Rom(ânesc)”. De altfel el ocupa multe ranguri în dregătoria țării, se ocupa mai mult cu politica.

VI. Limba

Ca frază („Albina”) e inferioară celei din „Curierul românesc” unde se vede o ușurință în expresia ideilor. O frază v(eche) rom(ânească) din scrierile cronicarilor, cu abundență de reversiuni. Apoi mai poartă și caracterul dialectal moldovenesc, caracter care se observă mai ales în lexic. Influențele streine nu se simt în frază, dar în schimb se simt și se accentuează pe măsură ce înaintăm spre sfârșitul revistei, în lexic. Chiar l(im)ba, în ceea ce privește lexicul, se prezintă ca ceva împetrișat: neologismele care se întâlnesc cu arhaisme și cuv(inte) dialectale. Aceste defecte sunt înlăturate în „Curierul românesc” - fraza e mai clară și literară, lexicul mai puțin împetrișat, lipsind moldovenismele. Acest lucru l-au remarcat redactorii de la „Albina” ceea ce se vede în anunțul publicat în No 22, despre progresele ce le realizează pe fiecare zi „Curierul rom(ânesc)” în stil și l(im)bă. Neologisme sunt însă foarte multe și în „Curierul”, multe barbarisme pe care le glosează: ofițeriu, subofițeri și unterofițeri, scadron, divizie, batalion, revizie, reformă, răbelie (răscoală), adres, novitate, echinocții, ștenă (scenă), eroism (glosat), publicație, varietăți, bufon (glosat), provizorie (glosat), reverbin (glosat), uvraj, voiaj, filantropie, protector”.

*****

Zenobia Lupescu împreună cu **Victoria Ștefănescu** prelucrează aceleași două publicații, „Albina românească” și „Curierul românesc” din 1840, alcătuind o lucrare comună:

„1 - **Asemănări** (cu creionul și subliniat:) puține

Ca simțiminte predominante ar fi cele din fabule

E o poezie practică care țintește să dea o îndrumare morală, o îndreptare a unei clase sociale, a unor tipuri de oameni.

2 - Deosebiri

a). Format – Albina e un format mai mare și foarte adesea apar și suplimente pentru a publica bogăția de material.

Curierul e un format mai mic, suplimente nu apar nici odată și materialul de publicat nu e așa de bogat și divers ca în Albina rom.

b). Ordina de publicație diferă iarăși. În (C)urierul rubricarea noutăților e foarte simplă: „Știri din afară” și „Știri din năuntru” și când sunt opere literare sunt puse la început sau la sfârșit.

Publicarea se face numai în l(im)ba română și alfabetul cirilic se amestecă cu cel latin.

În Albina Românească e o mai mare complexitate, un spirit de ordină caracteristic ce denotă un spirit de ordine și un simț artistic superior. Sunt rubrici „Novitale sau știri din afară” și „Știri din năuntru” scrise pe două coloane până la ½ foei, iar de desupt e altă rubrică intitulată „Foileton” și care e destinată numai articolelor științifice, articolelor literare, poeziilor și cronicilor teatrale și muzicale.

L(im)ba în care se face publicarea acestor articole e l(im)ba română dar apare și l(im)ba franceză pentru publicarea cronicelor teatrale, muzicale cât și a deciziilor luate de divan cu privire la reformele interne.

Constanța alfabetului cirilic pur.

c). Deosebirea de activitate culturală – Superioritatea Moldovei din punctul de vedere al mării dezvoltări ce se dă școlilor, teatrelor, muzicii, bibliotecelor.

Scolile au un avânt mult mai mare în Moldova, care avânt e datorat pe deoparte sacrificiilor și muncii membrilor „Epitropiei învățământului public”, dar pe de altă parte e datorit și interesului și concursului ce-l arată boerii moldoveni, concurs dat atât pe cale materială cât și pe cale morală.

Conduși de idei înalte ei voesc a răspândi cât mai mult știința de carte în masa poporului și ceva mai mult, nu se mărginesc la un învățământ embrionar – adecă a învăța pe copiii săraci numai citirea și scrierea – ei li se predă un învățământ superior practic și moral; în aceste școli se predă și religia, morala, principii de industrie și agricultură.

Numărul școlilor creștea, grație acestui concurs colectiv și ceva mai mult, învățământul se organizează în mod superior. Ramurile științelor predate sporesc și se dă cu deosebire o mare atenție științelor practice – agricultura și meseria – se înființează chiar școli aparte în acest scop. Avem apoi o școală superioară – Academia Mihăileană – unde știința dreptului ia o mare dezvoltare, se aduc profesori de la Paris ca Gallice. Asemenea pentru completarea cunoștințelor se mai adaogă un curs superior de 2 ani pentru a se studia literaturile clasice greacă și latină

Avem și un institut pentru educația tinerelor fete

Teatrul se dezvoltă asemenea. Avem un Teatru național și un Teatru francez. Se vede însă că la început teatrul național întâmpina o mare concurență din partea teatrului francez, dar cu timpul prin colaborarea scriitorilor români, cât și a boerilor se organizează și acest teatru într'un mod superior; se scriu opere originale, se fac traduceri în acest scop.

Muzica e mult încurajată, aci e o Societate Filarmonică care pare a da rezultate bunișoare, se fac reprezentații teatrale unde muzica e introdusă, astfel e piesa „Furiosul” - împrumutată de (Costache) Caragiale după Donizetti. Reprezentația e dat(ă) prin concursul fiilor de boeri ca actori. E de remarcat și interesul pe care-l dau Moldovenii la diferiți muzicanți streini ce fac turneuri și prin Moldova, ca Mme Friche, Dna și Dl Vimercati (violonist Pietro Vimercati 1779-1850).

Acestea toate denotă o rafinare a gustului Moldovenilor, un simț artistic superior, dar și o tendință de a se cultiva și apoi a se manifesta în direcțiile politice, culturale și artistice pentru a fi la nivelul popoarelor superioare din Apus.

În Muntenia activitatea aceasta culturală și artistică e pe o scară mult mai coborâtă.

Școli prea puține, abia acum Eliade Rădulescu concepe un program, care program apare în No 34-35-36-37-38 și care expune ideile sale interesante asupra dezvoltării ce trebuie dată învățământului școlar, sporirea numărului școlilor și organizarea lor într'un mod superior.

Probabil superioritatea Moldovei se datorește contactului mai mare pe care îl aveau Moldovenii cu Apusul cult, erau mult mai numeroși Moldovenii ce-și făcuseră studiile în Franța și Germania - Asachi, Alexandri, Negrutzi, Cogălniceanu. Era o emulație din care rezultă progrese mari pentru țară.

Interessant e articolul din No 27 al lui Stamatii care apare ca un răspuns la critica ce o face Cogălniceanu, în Dacia Literară, că teatrul român ar fi rău organizat. Asachi dublează activitatea.

Asemenea nu găsim în Muntenia nimic corespunzător teatrelor din Moldova, nimic corespunzător Societății (F)ilarmonice.

O singură dată Curierul (No 79) anunță sosirea unei trupe de actori dramatici unguri care au reprezentat o piesă românească

d). Emulația nu se simte încă între cele 2 țări, sau cel puțin am pute aminti începuturile de dezarmonie între aceste două reviste și cu deosebire acest resentiment pornește mai întâi din partea Curierului Românesc. Poate cu anii următori acest resentiment să stârnească emulația și să se vadă manifestându-se în mod folositor.

e). Curente – atât Albina (R)omânească cât și Curierul (R)omânesc ar reprezenta curentul cultural francez, dar Albina e mult mai influențată de această cultură, cea-ce se vede în școli, în teatru și în l(im)bă cu deosebire – curentul francez de altfel e privit ca un mijloc bun de a face să propășească naționalitatea. Interesantă ar fi în acest scop articolul publicat de Gallice și intitulat la Heriomanie

ca critică la opera inedită a abatelui St. Pierre intitulată: „De la prospérité et de la grandeur des nations” - (Albina rom No 63)

Acest articol pare a apărea și ca un răspuns la articolul lui Cogălniceanu din „Dacia literară” și de care pomenește Curierul că ar fi fost rostit cu ocazia călătoriei lui Demidoff. În acest articol se ridică contra prea marelui preponderențe a curentelor streine și cu deosebire a curentului francez.

3). **Progresul ideii de naționalitate**

Nimic relativ la această idee.

4). **Progresul ideii de solidaritate socială**

E un progres – În primul rând dezvoltarea ce se dă agriculturii pe o cale sistematică. În școlile inferioare de la sate, înființate de boeri pentru masa de jos, se predă copiilor câteva noțiuni elementare de agricultură și meserie.

Iarăși un progres al ideii de solidaritate se vede și în interesul ce-l poartă boerii pentru masa de jos a poporului, căutând a înființa școli cu cheltuiala lor, școli în care învățau scrierea, citirea, religia, morala, agricultura și diferite meserii.

Apoi ei caută a încuraja silința acestor copii dăruind sume de bani elevilor silitori (Buletinul No 24)

Asemenea starea țăganilor robi se schimbă într-o câțva – în Buletinul București No 13 și Buletinul Iași No 4 se ia decizia ca țăganii să hotărască ei prețul rescumpărării și odată rescumpărați nimeni nu mai poate dispune de ei fără învoirea lor. Acest drept le este asigurat prin acte ce la nevoie să se poată servi de ele.

Ar mai fi de relevat măsurile luate pentru îmbunătățirea drumurilor și porturilor. Asemenea se iau măsuri pentru ca administrația provinciilor să se facă cu regulă și ordină.

5). **Progresul literar** – Gustul estetic –

Genul predominant e fabula care apare reprezentată în Muntenia prin El(iade) Rădulescu iar în Moldova prin Săulescu și Donici.

Apare însă și genul liric în Moldova reprezentat prin elegii și meditațiuni, gen datorit lui C(ostache) Caragiale¹³.

---

¹³ **Costache Caragiale** (n. 29 martie 1815 – d. 13 februarie 1877) actor, dramaturg și profesor de artă dramatică. A fost elevul lui Costache Aristia. Și-a făcut debutul la București în 1835, iar 3 ani mai târziu a organizat primul teatru dramatic în Iași (primul Teatru Național din România). În următorii 15 ani, Costache Caragiale a colaborat cu cele mai importante teatre naționale ale vremii din Botoșani, Craiova, Iași, promovând piese de teatru românești, scrise de Vasile Alecsandri și Costache Negruzzi. În 1850 se întoarce în București și doi ani mai târziu devine cel dintâi director al Teatrului Mare (Național). În 1887 fratele său mai mic, Iorgu Caragiale construiește propriul său teatru în București, iar nepotul său, Ion Luca Caragiale, avea să devină un celebru dramaturg.

Apoi activitatea și progresul literar superior în Moldova se vede și în producțiile teatrale – Albina ne vorbește de o mulțime de piese: drame, comedii și chiar opere, fie originale, fie traduse din literaturi streine.

Descrieri interesante datorite lui Barozzi, istorioare morale și nuvela istorică reprezentată prin Negruzzi.

Această literatură bogată și diversă denotă o dezvoltare a gustului estetic.

6). **Progresul** (șters: limbistic; scris cu creionul:) **linguistic**

a). Vocabularul – în progres mare față de anii precedenți, dar după 10 ani, de la 1830 la 1840. Arhaismele reduse mult, vocabularul e în(n)obilat și îmbogățit cu un foarte mare număr de cuvinte neologisme. Aș putea spune chiar că se simte un abuz ce se face cu introducerea acestor termeni francezi, din care cei mai mulți sunt introduși cu fonetismul foarte apropiat de cel francez. Și fiindcă arhaismele n'au dispărut toate uneori aspectul e foarte curios când se întâlnesc aceste neologisme franceze cu arhaismele și mai curioase ne par formațiunile de cuvinte din cele franceze plus sufixele grecești care sunt caracteristice arhaismelor.

Arhaisme: mădulare, prenumerați, a paradorsi, a harazi, ținutele, ținutași

Neologisme: feileton, cvestri, avânturi, manie (pe care îl definește), rendezvous (rendez-vous), solenitate (solemnitate), disputate, opuneri, sentență, seanță, inspecții, membri (alături de mădulare), comisia, țere monie, picanterie (a vorbi cu nemerire și picanterie), aventură, demoraizante, signalament, credulitate (lesne credință, explicat), tunel (drum pe sub pământ, explicat), jargon, dictiute, publicarisii, dezaterisite, siguripsii cu sufixe grecești. E curios formația cuvântului compus: casstraie = strai de casă corespunzător francezului robe de chambre (No 79) acest cuvânt (pe) care îl vedem că e prea pronunțat în Moldova frapează chiar pe contemporani și cu deosebire Eliade Rădulescu publică în Curierul No 12 un articol unde se ridică contra acestui cuvânt. Dar cam în același timp lui Eliade Rădulescu i-a sugerat ideea de a face o apropiere între l(im)ba română și l(im)ba italiană, ceace se vede în Curierul No 39 și No 40.

În Curierul (R)omânesc vocabularul e mai românesc, neologismele mai puține și apropiate de fonetismul românesc și nu de cel francez și grecesc ca în Moldova. Aci ar fi un punct de deosebire ce ar arăta că Eliade era preocupat mai mult de problema filologică, dădea mai multă atenție l(im)bei decât Asachi.

b). Structura frazei - Construcția frazei e românească, dar nu co(m)plet dezvoltată, e în transformare, tinzând spre perfecționare – Urmele frazei arhaice se resimte încă atât în Albina cât și în Curierul (R)omân(esc).

Însă în Moldova influența curentului francez se resimte și în frază, găsim construcțiuni ca: „O inimă plină de dta / Mai à la mode / În capitală e de bon goût”

Cât privește Buletinele, l(im)ba e absolut arhaică atât ca vocabular cât și ca frază; e o l(im)bă greoaie, aproape neînțeleasă, o lipsă de îngrijire în ce privește

punctuația(,) idei diferite se succed sau mai bine zis sunt înșirate fără nici o punctuație”.

*****

Doi ani diferiți din „Curierul românesc” sunt prelucrați de **George Marinescu** (cel despre care face o scurtă mențiune Ion Zamfirescu), anul 1829, de debut al publicației, lucrarea fiind realizată în formă de tabel (Fig. 31-32), și **Maria Păroșanu**, anul 1838, pe coli-caiet prezentate pe probleme tematice în ordinea numerelor de apariție ale revistei (Fig. 33).

Toți trei studenți despre care, din păcate, n-am aflat mai multe date certe.

*

Foarte activ a fost studentul **Alexandru Popescu-Necșești** (4 dec. 1889, Necșești, Teleorman - 1982, București) - ziarist și traducător. Licențiat în drept și litere al Universității București. S-a însurat cu fiica lui Stelian Popescu, devenind director al ziarului „Universul”. În anii 1933-1934 a fost Subsecretar de stat la Ministerul Instrucțiunii Publice, Cultelor și Artelor. În noaptea de 5/6 mai 1950 („noaptea demnitarilor”) a fost arestat și dus la Sighet.

Fiind foarte activ în perioada studenției, în anul IV (1911-1912), a prelucrat singur „Albina Românească” și „Buletinul Oficial” din 1838 (Fig. 34-35). Împreună cu alți colegi a realizat și alte lucrări. Astfel, cu Dra. Maria Păroșanu a făcut comentariile la „Albina Românească” și „Buletinul Oficial al Moldovei” - „Curierul Românesc” și „Buletinul Oficial al Țării Românești”, din 1838:

„1. Asemănările de tot felul între cele două ziare.

S-ar putea spune că pentru acest an asemănările între cele două ziare sunt cu mult mai puțin numeroase, cât sunt deosebiriile lor. Fiecare își are suplimentul, care nu apare în mod regulat, însă nici la unul, nici la altul.

Foarfece, cu care taie „novitalele din afară”, este de preț în redacțiile ambelor ziare; tot așa rubrica „varietăți” este alimentată în același mod în ambele gazete. Anul 1838 din punct de vedere național nu are manifestări deosebite. Din potrivă, în gazetele Principatelor sunt știri numeroase despre sărbătorirea țarului în deosebite centre cu prilejul zilei onomastice (6 decembrie). Tot pentru a pune în mai strânsă legătură pătura străină cu manifestările mai de seamă din principate, rubrica Iași, București, în care se dau știrile lăuntrice, rubrica informațiilor teatrale, sunt redactate și în limba franceză atât într'un jurnal cât și în celălalt.

2. Și cu aceasta trecem la deosebirile care sunt și mai numeroase și mai importante.

a) Ca format Curierul se prezintă într'o coală mai mare, mai apropiat de ceea ce este astăzi un jurnal, pe câtă vreme Albina rămâne, în formatul ei obișnuit, mai mult ca o revistă. Tiparul e de asemenea mai frumos în Curier și ceea ce deosebește mai ales b) Dispoziția materiei. Și aici jurnalul muntean își accentuează caracterul de jurnal, având pagina I împărțită de o linie care lasă loc foiletonului în

jos cu lucruri de literatură, artă, știință, și partea informativă în sus. Pe ultima pagină sunt înșirate anunțurile, cronica. Pagina are mai multe coloane. Pe când, din potrivă, Albina are pagina împărțită numai longitudinal în două coloane, având de obicei pe prima pagină rubrica intitulată „Iașii” cu știri din afară, traduse în franceză. Urmează apoi novitalele, rar articole și aproape obicinuit rubrica „Variatăți”.

În ceea ce privește partea franceză, Curierul îi face cea mai largă parte. Pe lângă că se dau știrile lăuntrice în această limbă, se reproduc în limba franceză articole întregi ca din „Le Temps”, „Le Droit”, „Journal de Frankfurt” care sunt paralel traduse și în românește. Studiile științifice, literare, istorice, notițe privitoare la artele frumoase sunt însă traduse în franțuzește. Ba merge mai departe și I. Heliade își traduce în franceză o poezie românească.

c) Curierul lasă cu mult îndărăt Albina în ce privește mișcarea ideilor. Nu cuprinde multă literatură originală (numai o poezie de Heliade) și în această privință stă alături cu Albina care nu ne dă nimic decât câteva din cursuri; dar este o întregă mișcare de idei în privința studiilor lingvistice și istorice. În acest sens sunt demne de luat mai de aproape în seamă Scrisorile lui Eliade către directorul Gazetei de Transilvania, scrisoarea lui Negruzzi cum și o întâmpinare pe care un abonat al Curierului o face cu prilejul cursului pe care îl făcea un străin despre literatura franceză, în care acest abonat, ca un nou Catone, care se ridicase împotriva influenței grecești în pragul istoriei literaturii latine, se ridică, în întâmpinarea lui, împotriva exagerărilor influenței franceze, pentru care interesul contemporanilor părăsește studiile de istorie națională și încercările românești demne de încurajare ca acele ale lui Aron.

d) Această mișcare de idei nu se simte de loc în Albina care, pare că vegetează. Singura chestiune care trezește ecoul unei vieți publice este aceea a înfi(i)ntării în acest an a celor mai multe școale, ale căror rezultate la examene ni le face cunoscute Albina. În rest nota gazetei este un fel de diletantism cultural, care îl face pe Assaki să se ocupe de manifestările culturale (jubileuri, sărbări) și artistice (compoziții muzicale, expoziții, inaugurări de statui) din Apus, în opoziție cu vigoarea cu care se discută în gazeta muntenească chestiuni mai importante. Dar Assaki se ocupă și cu evenimentele culturale din țară și avem câteva știri despre reprezentațiile teatrale cu trupe străine și aceea a Normei cu elevii Conservatorului.

e) Tot ca (o) consecință a acestor deosebiri se poate pune aici faptul că Curierul face adevărate dări de seamă despre cărțile apărute, pe câtă vreme Albina se mulțumește numai să le anunțe, rar adăugând vreo notiță explicativă. În felul acesta, deși în corpul gazetelor nu s-au publicat multe lucruri importante, mai ales în Albina, bibliografia, pe care o putem alcătui cu ajutorul știrilor, dărilor de seamă, cronicilor scurte ori notițelor mai dezvoltate, răscumpără sărăcia de cuprins a gazetelor.

f) În aceeași ordine de idei, se poate observa la Assaki un fel de a neglija puțin gazeta, dedându-se la lucrări didactice, imprimare de cărți (Algebră), de hărți, la traduceri care nu sunt publicate în paginile gazetei (Norma).

g) Ca o inovație trebuie însemnate cele câteva ilustrații pe care ni le dă Albina.

3. Progresul ideii de solidaritate națională nu poate fi vizibil urmărit. Era un schimb continuu în care gazetele își împrumutau informațiile, lucrurile de peste Milcov îi interesa și pe unii și pe ceilalți. Ceea ce realiza deocamdată unitatea era – ceea ce trebuie în mod fatal recunoscut – protectoratul rusesc, care era în ambele principate.

În ce privește pe Țigani este vorba în Muntenia de statornicirea lor și tot de ei se vorbește când se arată sporul populației.

În Albina Românească găsim numeroase fapte care arată un fel de solidaritate socială generală: darurile făcute școlărilor, donațiunea boierului Bașotă pentru o școală primară la Pomârla.

În ceea ce privește limba și structura frazei superioritatea Curierului se vedește încă odată. Fraza este limpede și traducerea contribuie la această calitate. Se poate zice că colecția ziarului muntean, atât de plin de articole franceze traduse în românește și de articole românești traduse în franceză, nu este de cât un lung șir de teme ale unui școlar harnic la compoziție în aceste două limbi. Pentru Albina nu se poate trage vreo concluzie, căci, lipsind articole de fond, rămân novitalele, traduse din limbi străine, și rubrica cu știri din lăuntru, care nu prezintă din acest punct de vedere un interes deosebit”.

*****

Al. Popescu-Necșești împreună cu Dra. Margareta Fotino și Dra. Zenobia Lupescu referitor la „Albina românească” – „Buletinul Oficial”, din anii 1838, 1839 și 1840, alcătuiesc

„Răspunsuri la următoarele întrebări”, puse evident de profesorul P. Eliade:

1. Progresul artei și gustului estetic de la un număr la altul.
2. Progresul limbii.
3. Progresul ideii naționale.
4. Progresul ideii de solidaritate socială.

De la 1838, an în care s-a putut constata o vădită inferioritate a Albinei față de Curier, se poate constata un progres din toate punctele de vedere aproape. Ziarul moldovenesc se ia la întrecere cu cel muntenesc și în 1840 se pare că devine cu mult mai interesant de cât însăși Curierul. Și-a luat revanșa:

1. Mai întâi, începând cu anul 1839, formatul devine mai mare, ca și al Curierului, adoptând toate rubricile acestuia, care îi dădeau aspectul de jurnal: linia transversală desparte partea de jos, intitulată „foleton”, iar partea de sus rămâne împărțită tot în două coloane longitudinal. În anul 1839 literele cu care se tipărește

nu sunt încă schimbate; în anul 1840 însă se schimbă și tiparul care are litere mai fine, mai subțiri și mai puțin lăbărțate. Ca îngrijire anul 1840 se prezintă într'un chip superior, rubrici bine definite, se întreține publicul cu știri de mersul vapoarelor (așezate în tablou), se dă și bursa și se dau unele „vignete” tipografice (așa de exemplu la mersul vapoarelor se prezintă un vapor mergând).

2. În aceeași măsură devine pe fiecare an mai interesantă Albina și prin cuprinsul său

a) Literatura originală – nulă la 1838 – dacă nu dăm decât o prea mică importanță celor câteva discursuri publicate – cu anul 1839 și 1840 este mai bine reprezentată. Repartizând pe genuri acest material reiese că: Fabula este reprezentată prin Donici, Săulescu; Nuvela prin Negruzzi care dă în 1839 „Riga Poloniei și Prințul Moldovei”, iar în 1840 dă „Alexandru Lăpușeanu” – Scene Pitorești – ; Lirica se îmbogățește cu Oda la Țar a lui Assaki în 1839; câteva meditații poetice în proză; și un fel de cronică socială cu intenții satirice sunt și în anul 1839 și în 1840.

b) La traduceri e important de ținut seama că Negruzzi colaborează și în acești ani. În anul 1839 el traduce 16 balade din V. Hugo. Traduceri se mai fac și din Masillon cum și altele ale căror proveniență nu este indicată întotdeauna.

c) Dar cea ce dă mai multă însemnătate, progresând din an în an colecției revistei, este că găsim ecoul unei vieți sociale mai bogată. Informațiile culturale cu privire la școli sunt cu deosebire interesante, căci în acești ani se înființează cele mai multe școli rurale.

Știrile despre teatru, reprezentații, concerte, despre Conservator sunt numeroase. Erau între altele reprezentații franceze, date de trupa franceză, românești date de elevii Conservatorului, operă (cu elevii Conservatorului filarmonic sau cu actori italieni), concerte. E interesant că în 1838 Inspectoratul însărcinat cu controlul repertoriului trupei franceze, lasă trupei deplină libertate în alcătuirea lui; în anul 1839 însă avem informația că acest repertoriu a fost întocmit sub privigherea inspectorului, căci chipul cum fusese alcătuit în anul precedent trezise nemulțumiri. Este interesantă darea de seamă despre o reprezentație la care Caragiale declară că renunță de aici înainte la „cosmopolitism” (A.R. 1840). Paralel cu această mișcare dramatică, cronica dramatică își face loc. Scriu dări de seamă: Camil Barozzi (1838, 1839, 1840), C. Negruzzi și însuși G. Assaki (1839-1840).

d) Viața de societate încă își găsește ecou în Albina: acum se introduce rubrica modelor (1840) cum și câteva titluri ca cunoașterea „caracterului” după răs, sau despre căsătoriile la modă, „Portret” – ne dau câteva observații în care se găsesc și trăsături satirice.

e) Dar cea ce face însemnătatea Albinei este activitatea pe terenul literar și lingvistic pe care o așterne în paginile anilor 1839 și 1840.

În 1839 și 1840 e de ajuns să spunem încă o dată că scriu Negruzzi și Săulescu. Săulescu publică în 1839 studiile sale lingvistice sub formă de scrisori.

Venind după 1830 când Curierul publicase cercetările lui Eliade, aceste scrisori leagă polemica între Săulescu și Eliade. Eliade răspunde, iar Săulescu publică în 1840 răspunsul său. Activitatea filologică a lui Săulescu la revistă se cunoaște și din începutul de studiu asupra Psaltirei lui Coresi (1840) și din publicarea unui Lexicon (în parte) de întrebuintare zilnică (A.R. 1840, No. 10) cum și din alte câteva Observări filologice morale din 1839.

Cele câteva încercări de a stabili etimologii au fost însemnate pentru fiecare an numai ca titlu de curiozitate.

f) Ca istorie – nu e de observat decât cele câteva descoperiri arheologice arătate pentru fiecare an la locul lor.

g) Ideia națională nu progresează, după câte se poate culege din gazetă. Din contra, de pretutindeni protestări de dragoste către țar. În anul 1839 și-a putut publica Assaki faimoasa lui Odă către Țar, despre care s-a făcut atâta caz. E mai mult o legătură culturală care se stabilește între toți Românii prin publicațiile lor. Poate aici trebuie menționată o descriere entuziastă pe care o face Barozzi în anul 1840 despre țara sa. Dar această mică ditirambă nu poate conta mult pe lângă toate celelalte manifestări. E important de reținut că Sutzu dedică țarului lucrarea sa asupra Industriei, scrisă în limba franceză.

h) Solidaritatea socială se manifestă într'un chip admirabil prin înființarea de școli la care se dau donații numeroase. Țiganilor li se recunoaște dreptul ca, la răscumpărare, să-și fixeze ei prețul și li se asigură prin asta răscumpărătoarea (Buletinul Oficial anul 1840, No. 4, Iași și Buletinul Oficial anul 1840, No. 13, București). Porturile, navigația, administrația lor în genere, spitalul sunt chestiuni de care se ocupă redacția.

Trebuie citate aici câteva trăsături care ne dau amănunte mai mult despre un om (G. Assaki) decât despre o stare generală? Este că Assaki cumpăra însuși mai multe exemplare, pe care le lăsa apoi la librărie să fie distribuite gratis iubitorilor de literatură (1838, Albina Românească, No. 88, Albina Românească 1839).

i) Chestiunile de limbă pe lângă că sunt la ordinea zilei în însăși articolele publicate în colecția gazetei, dar sunt interesante și din punctul de vedere al cercetărilor de evoluție a limbii întrebuintate în genere. Ceea ce s-a constatat de către fiecare dintre cei ce s-au ocupat cu anii 1838-1840, este că arhaismele încep să se reducă în folosul neologismelor care sunt în spor.

S-au însemnat fiecare la locul lor, pe ani, cu observațiile suscitade de fiecare din ele. Era și firesc, ca prin inspirația așa de frecventă în literatură din modele străine, în articolele publicate din ziarul străine, să pătrundă cele mai multe neologisme. Însemnăm aici actul de naștere unui neologism: știm că în 1839 se schimbă formatul Albinei și se adoptă despărțirea transversală care creează rubrica intitulată de obicei foileton. Assaki introduce lucrul (noțiunea) odată cu termenul și scrise „foileton”.

*

Alexandru Popescu-Telega (9 apr. 1889, Telega – 1970) – a urmat Școala primară la Telega și Breaza, iar liceul la „Sf. Petru și Pavel” din Ploiești (1909). A fost apoi absolvent al Facultății de Litere și Filosofie din București (1913). La recomandarea lui Ovid Densusianu, ocupă catedra de italiană de la Liceul „Matei Basarab” (1913), la care renunțate Ramiro Ortiz¹⁴. Participă la Primul Război Mondial ca stegar (1916-1918), după care este numit profesor provizoriu la Școala Normală de băieți (1918) și profesor definitiv de limba franceză la Colegiul Național „Carol I” din Craiova. Ca publicist a debutat în „Vieța Nouă” (1911). A condus revista „Năzuința” (Craiova, 1928-1929) și scos gazeta „Săptămâna” (Craiova, 1931-1932, director). La susținerea tezei de doctorat „Cervantes și Italia” (1927/1931) a obținut calificativul *summa cum laude*. A devenit lector de spaniolă la Facultatea de Litere din București (1939), iar apoi șeful catedrei de limbă și literatură spaniolă (1943-1948), înscriindu-se în prima generație a hispaniștilor români. Deținut politic, fără a fi judecat (1948-1956/1964)¹⁵.

Student fiind, prelucrează „Albina românească” din 1833 (Fig. 36), în finalul căreia face câteva observații lingvistice: „**Limba**

Cuvinte noi corect date: cariera, ambasador, condiția, neologism, tehnic, eclipsă, journal în înțelesul de proces verbal.

Neologisme date greșit

A suripsi adunarea birului, a asigura; s-au făcut solemnă deschidere al Adunării; „demoasela”, spațiale „în osebit memoar”, novitățile.

Cuvinte vechi întrebuințate în construcții în cari azi au căzut

„a se încununa de dorită ispravă, succes; după aceasta toate mădulele au mers în sala adunării”; mădular – membru în înțeles figurat, membrul unei societăți; „un cuvânt ce răsuflă înțelepciune”; răsuflă pentru respiră;

„Și încheind jurnal de lucrarea acestei întâiu a sale seșii s-au urnit pe ziua de 11 Decembrie”: urnit pentru fixat, amânat;

„interesuri însemnătoare = grave; „noa închizăsluire” = noi garanții a hultui copii, forma moldovenească a lui a altoi.

Grecisme

politie „au intrat seara în politie victorioși” = oraș; „încongiurat de Kliros” = cler; „a înfrâna acolisirile” = poftele

Cuvinte luate din franțuzește și formate după tipar grec

a tractarisi; „a aplarisi”; „a siguripsi”; „a regularisi”.”

*

¹⁴ Dora Mezdrea, *Nae Ionescu*, 2001, p. 263.

¹⁵ Cf. Carmen Sveduneac, *Alexandru Popescu-Telega in the History of Romanian Hispanic studies*, în Iulian Bodea (coordonator), *Globalization and National Identity. Studies on the Strategies of Intercultural Dialogue*, Literature Section, pp. 1242-1256.

Victoria Ștefănescu, studentă în anul III, în afara colaborării cu Z. Lupescu, a prelucrat singură și „Curierul Românesc” din anul 1840 (Fig. 37-38), elaborând în final și câteva „Concluzii”:

„..... (lipsă)

Progresul artei literare nu e atât de vizibil în anii 1838 și 1839, găsim cam același fel de producții literare, toate sub influențe străine; sunt fabule, poezie lirică, încercări de proză, toate scrise după modele străine, erau numai niște imitatori ai literaturii din Apus și în special literaturii franceze. În anul 1840 vedem însă că Curierul publică un articol din Dacia Literară intitulat „Scene pitorești din obiceiurile Moldaviei” în care începe să scoată la lumină comorile literaturii populare. Iată deci că odată cu 1840 încep să fie prețuite izvoarele naționale care fie că erau ignorate, fie că nu le cunoștea prețul lor și le disprețuia.

Că acest îndemn, de a se servi de izvoare naționale, e destul de apreciat, se vede din aceea că Curierul reproduce articolele din Dacia Literară.

2) În privința progresului limbii – poate să fie un progres față de anii anteriori lui 1838, în acești ultimi ani 1838-1840 limba e cam aceeași: e curat românească, curățită complet de orice urmă arhaică, fraza modernă, plină de neologisme bine întrebuințate și cu un fonetism curat.

3) Cât privește progresul ideii naționale n-am remarcat aproape nimic, afară numai dacă ași considera ca o intenție de sentiment național, susținerea unora (Heliade și în Moldova Săulescu) ca să se formeze o limbă literară unitară, să dispară diferențele dialectale.

4) Ideea de solidaritate nu e destul de susținută, rar găsim câte o donație mică pentru câte o școală sau vreun spital”.

*

Folcloristul și istoricul literar **Gheorghe Dem. Teodorescu** (25 aug. 1849 - 17 aug. 1900) și-a luat licența în litere la Sorbona din Paris (1877). Fiind redactor al revistei „Ghimpele” (1869-1875), debutează (17 mai 1870) sub pseudonimul *Ghedem*. Ministru al cultelor și instrucțiunii publice (21 februarie - 21 iulie 1891) și director al Fundației Universitare „Carol I” (1895-1899). Căsătorit cu Maria-Smaranda Locusteanu (1859-1936), a avut copii pe Marcela (măritată Fotino) și **Dumitru**, studentul ce a prelucrat „Curierul românesc” din anul 1832, redactând un relativ amplu comentariu cu referiri și la „Albina românească” (Fig. 39-40):

„1 **Asemănări**

Atât „Curierul Românesc” cât și „Albina Românească” sunt gazete de informațiuni politice, literare, comerciale. Modul cum sunt redactate articolele și informațiunile, cuprinsul lor variat, ne arată că aceste gazete par a fi ghicit dragostea de noutăți a publicului și lipsa unei instrucțiuni serioase a mării lui majorități și că își dau toate silințele ca, satisfăcându-i prima însușire, să încerce o lecuire a celei de-a doua.

Și astfel, cea mai mare parte a gazetei e monopolizată de informațiuni externe – în special de ordin politic – de prin aproape toate țările Europei, din Alger și chiar din China, și de varietăți – rubrică în care sunt atinse în treacăt tot felul de chestiuni: științifice, sociale, culturale, etnice, morale etc. Afară de aceste rubrici, mai găsim: știri din lăuntru, înștiințări (din partea unor autorități), mezaturi, arendări și vânzări, dări de seamă și extracte din gazetele străine, anunțuri și lotării, secfestniri (?) și date economice. Articole de fond, științifice sau politice, literatură sau traduceri puține. Din acest punct de vedere anul 1832 prezintă o simțitoare scădere față de anii precedenți.

Informațiunile politice externe și varietățile sunt culese dintr-o mulțime de gazete streine, printre cari întâlnim mai des următoarele: Monitorul Otoman, Gazeta de St. Petersburg, Jurnal de Deba (sic), Gazeta de Madrid, Gazeta universală, Globul etc. Multe din știri sunt luate nu din gazetele țării respective, ci din gazete din altă țară.

Și Curierul și Albina își reproduc reciproc principalele articole și informațiuni interne, în special cele relative la școli, la evenimente politice (discursuri, relații de călătorii ale Prezidentului, dări de seamă ale serbărilor ș.a.), indicând totdeauna gazeta din care le iau.

Din punct de vedere tehnic găsim multe asemănări: formatul și hârtia sunt aproape la fel; și Curierul și Albina au câte patru pagini de fiecare număr; amândouă apar Joia și Dumineca; amândouă au o ortografie foarte neîngrijită, paginajul greșit și numeroase greșeli de tipar, cari fac ca acelaș(i) cuvânt (în special numele proprii) să apară, în acelaș(i) articol, sub înfățișări felurite; la amândouă e considerat ca „în lăuntru” numai cuprinsul principatului respectiv: pentru Albina informațiile din București, pentru Curierul cele din Iași, sunt trecute printre „știrile din afară”.

2 Deosebiri

Și Curierul și Albina cuprind, în afară de corpul revistei, ca adaos pe lângă unele numere, suplimente. În „Curierul” mai găsim Foi oficiale, unde se tipăresc diferite înștiințări din partea vornicilor și logofeților; acestea lipsesc „Albinei”, care are în schimb înștiințări și publicații oficiale, pe cari nu le găsim în „Curierul” și în cari se dau măsuri relative la școli, la aplicarea diferitelor articole din Regulamentul organic (d.p. pătulele de rezervă), la dispoziții administrative etc.

Pe când Curierul cuprinde oarecari încercări literare (ale lui Gr. Alexandrescu, Eliade) și vre-o două – trei traduceri, în Albina nu găsim decât scrisoarea unui călugăr și traducerea scrisorii unui ofițer francez din Algeria – pe cari, de altfel, nu le putem considera ca literatură nici noi, după cum nu le-au considerat nici redactorii gazetei, cari le înserează printre varietăți și „știri din afară”.

Pe când Curierul dă totdeauna datele informațiilor politice, Albina nu o face decât rar, în schimb găsim, în două locuri, în Albina, iscăliturile autorilor unor articole reproduse din gazetele streine.

„Albina” împrumută din „Curierul”

	Albina Românească	Curierul Românesc
Inițiativa de binefacere a lui Eliad	n. 12, p. 45	conform n. p. 6
O statistică a Bucureștilor în 1831	no. 23, p. 89	p. 49
Încheerea obșteștii adunări și adresa de mulțumire lui Kiselef	37, p. 145	85 și 93
Cutremure în Argeș și Vâlcea	38, p. 149	105-106
Decorarea lui Kiselef de către Țarul; discursul Episc. de Râmnic și al lui Kiselef	40, p. 157	n. 28, p. 109
Repede aruncătură de ochi asupra limbii și începutului Rumânilor (studiul lui Eliad)	40, p. 159	no. 29, pag. 115
Kiselef pleacă într-o călătorie spre Olt	48, p. 189	
Serbare la București, p. onomastica lui Kiselef	56, p. 121	no. 43, p. 169
Relație asupra călătoriei lui Kiselef prin țară (trad. și în franț.) (în Albina versurile ocaz. sunt doar în românește)	Supl. 61, 62, 64	supl. 48
Deschiderea Adunării obștești; disc(ursul) lui Știrbei	No. 92-100	conf. No. 78, p. 301-304
Serbare p. aniv. a 3-a a sosirii lui Kiselef	No. 93, pag. 365	365 No. 82-83, p. 317-323

3. Progresul ideii naționale

În afară de laudele aduse stăpânirii rusești, atât prin articole, cât și prin discursurile ținute la diferite solemnități politice sau culturale și cari ar învedera o lingușire a lui Kiselef, nu găsim nicăeri manifestată ideia națională. Această lingușire însă e ocupată, în formă, prin grija pe care Președintele o poartă pentru bunul mers al treburilor, după cum reese din „redacția ultimei lui călătorii” (cf. suplimentul no. 42, după pag. 190).

O slabă manifestare patriotică se poate vedea în „scrisoarea unui sihastru” (A.R. no. 1).

4. Progresul ideii de solidaritate socială.

Începe să se afirme tot mai cu putere.

Se aplică multe din articolele Regulamentului organic (d.p. cele privitoare la pătelele de rezervă; înființarea la sate a consiliilor p. judecarea micilor pricini). Se

aduc îmbunătățiri în traiul închisorilor (din A.R.) Președintele însuși se interesează de justiție, de școalele, de administrația țării. Cu prilejul călătoriei pe care o face în iulie 1832 Kiselef dă voce celor cu „păsuri sau plângeri să se îndrepteze chiar de-a dreptul către Ex.S. Mai mult de 2000 de jălbi (cu plângeri mai ales contra „catagrafiei din urmă” și a formalității judecăților) i s'au înfățișat și E.S. pe toate le-a primit cu mare bunătate.” Din toate plângerile „nici una nu s'a arătat împotriva slujbașilor stăpânirii pentru vre-o pricină de năpăstuire sau rea întrebuintare a puterii lor. Care dovedește învederat schimbarea cea mare ce s'a făcut într-o vreme așa de scurtă în partea morală a administrației, prin privegherea și neadormitele îngrijiri ale vrednicei noastre căpetenii” (C.R. supl. 42, pag. 2).

Acest progres îl afirmă și Știrbei și Poenaru, cu ocazia discursurilor ținute la deschiderea obșteței adunări și la Examenul școlilor publice” același lucru se spune și la serbarea dată la a 3a aniversare a venirii lui Kiselef (C.R. no. 82, p. 317).

Eliade ia în București inițiativa unor serbări pentru crearea unui fond destinat ajutării școlărilor săraci; Asachi, la Iași, le împarte 500 de cărți și banii trimeși lui de M. Sturdza (cf. A.R. no 84) Tot în Iași se înființează servicii de consultații gratuite și se dau doctorii gratis la săraci (A.R. no. 5, pag. 17).

5. **Progrese literare**

În „Albina” afară de cele două scrisori: a călugărului și a ofițerului francez, nu mai găsim nici o producție literară.

În „Curierul”, Gr. Alexandrescu publică 4 poezii: Miezul nopții (pag. 47), Prieteșugul (pag. 99), Catârul ce-și laudă noblețea (pag. 192), Adio (p. 195). Smăr. Porumbaru 2 traduceri: Asprimea către cei săraci (pag. 63), Dragostea Patriei (pag. 79), iar Smărăndița Rasti¹⁶ o altă trad(ucere): Educația, după Vergas (pag. 183-186); mai târziu, neiscălite: niște versuri, cu ocazia sărbătoririi lui Kiselef (pag. 168).

Eliade, publică, în rubrica „Literatură” Repede aruncătură de ochi asupra limbei și încep. Românilor (pag. 115, 119), Pentru elocvența în antichitate (p. 279, 282), P. Poezie (p. 287), Despre Materialism (p. 294), P. limba românească (pag. 341, 344).

În genere, din p.de v. literar, e un an sărac.

6. **Progrese limbistice**

Neologisme:

Disciplină, minister (logofeție), manevruri, amenințările, redacție, rășale, epohă, comerție, gvardie, pansion???, noblesii, haractir, stravagant, justiție, raport, redacție (= redactare), finanțe, Plenipotent, Ex.S., statistică, rezervă, seanție, publicație etc.

¹⁶ În Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900, Editura Academiei, București, 1979, la p. 723, sub semnătura lui Ion Lăzărescu, este menționat comisul Rasti C. (prima jumătate a secolului XIX) – unul din primii noștri traducători de opere dramatice; despre Smăr. Porumbaru nu se spune nimic. ?! curios: prenumele de Smărăndița pentru amândoi ?!

Unele intră în limbă odată cu noțiunea; altele sunt copiate din gazete streine, la rezumarea articolelor (cele cari au expl. în paranteze); multe sunt stâlcite.

Cuvinte noi:

Dișărat, prenumerant, foco-vărsător, ținerea cea bună a trupului (ținuta), însămnat, noile căderi = atribuții; etc. pretenduind-o; desnodreptățește.

Ex. de **Structura frazei**

Pe cei ce ar aluneca întru ei (A.R.)

Tot ce mai adaog a se afla; (C.R.)

Sunt multe inversiuni, frazele sunt greoaie. Predomină întrebuințarea constr. „a se” și „de a se”. În limba întreb(uitată) în Albina sunt multe moldovenisme.

Cuvinte neștiute

Otoșenie (= raport, comunicat, adresă oficială), predlojenie (= propunere, teză, subiect), obaștină (vie din al cărei venit ia ½ prop.), doclad (= raport, referat), a se prostasi (= a se proteja), podreant (= întreprindere), condrast, paradosască (= a învăța, a afla,), pravăț (= drum drept pe coama unui deal) etc.

Diferiți termeni, în A.R.

Structura frazei (A.R.)

8. Observații felurite

- Criza de distracții face pe public să năvălească în număr mar la spectacole, de îndată ce vreunul are loc (așa, d.p. la concertele d-nei (H)Esse, în București și Iași, la „panarama” lui Mancini la Iași etc.)

- Printre „știri din afară” găsim informațiuni nu numai de ordin politic, dar și de ordin particular.

- Printre îmbunătățirile de tot felul, produse mai ales sub influența Regulamentului organic, găsim unele de ordin sanitar: holera e oprită prin înființarea de carantine; celelalte epidemii prin „hultuirea (vaccinarea)” 13.000 copii.

- Se cere o mai deaproape îngrijire a Casei Bisericii.”

*

Constanța Vălescu, studentă în anul II, se ocupă de publicația „Buletinul Oficial din Muntenia”, anii 1832-1833, pe baza unui tabel. (Fig. 41-42).

*

Cam acestea au fost relațiile „științifice” dintre P. Eliade și studenții săi. Suntem în anul 1912, când profesorul pregătea noi lucrări. Dar peste nici un an și jumătate, în ziua de 24 mai 1914, Pompiliu Eliade moare în urma unei excrescențe (aluniță) de natură canceroasă ce i s-a ivit pe obraz și care, operând-o, i-a fost fatală ... La înmormântarea sa, în Cimitirul Bellu (fig. 34, locul 5, G. Bezviconi, 1972, 122.) studenții s-au mulțumit a trimite doar o delegație, majoritatea preferând să

meargă la șosea unde se desfășura o bătaie cu flori (I. Minulescu, *Românul*, 44, 1914, 1) și reprodus în *Bucureștii tinereții mele*, p. 137; D. Mezdrea, *Nae Ionescu - Elena Margareta Fotino Corespondența de dragoste (1911-1935)*, I, scris. 192, p. 405, scris. 194, p. 409, p. 411. ...

Încheiem cu două scrisori preluate din Dora Mezdrea: „*Nae Ionescu – Elena-Margareta Fotino: Corespondență de dragoste*”, vol., pag. 409 și urm., scrisoarea 194 din 10. 06. 1914:

„... Acum altele. Luni am fost la înmormântarea lui Pompiliu Eliade. Ce să-ți spun? Mi s-a strâns inima când am văzut lipsa de pietate și de bun simț a studenților noștri. Nae, o să crezi tu că dintre studenții actuali nu a fost niciunul? Că din lumea aia multă care umplea sala la cursurile lui n-au fost decât câțiva vechi studenți: (Alexandru) Popescu-Necșești, Lefteriu, Hasnaș și I. Dem Teodorescu și câteva fete: (Smaranda) Eliad-Românul, Corina Ionescu, Matilda Iamandi, Constanța Teodoru, Linica Dumitrescu și eu? Lefteriu era umflat de plâns și Popescu-Necșești, pe care noi nu l-am crezut prea sentimental și delicat, era ras și galben cum nu l-am mai văzut niciodată. A vorbit Mândrescu, ca la curs, cu gesturi multe, teatral; a vorbit d-ra Eliad-Românul cu fraze mari, pretențioase și a vorbit I. Dem. Teodorescu, foarte mișcător și frumos. Băiatul ăsta, deși nu o inteligență strălucită, are o sensibilitate duioasă și un rar dar de a exprima cea ce simte în mod natural și simplu. Încolo? Mehedinți vorbea cu un alt tip despre moluște! Negulescu, puțin mișcat, dar solemn, foarte solemn, însoțea pe nevastă-sa care plângea ca un copil. Blondel vorbea despre civilizație, despre mișcare culturală, restul mai toți despre alegeri, balotaj, etc. Rădulescu-Motru vorbea cu Gogu Antonescu cine știe despre ce și Densușianu, tăcut, cu capul descoperit sub picăturile de ploaie, și ținea panglica de la dric și-și conducea, așa, aproape, tovarășul la ultimul locaș. Și eu am fost până la Sf. Gheorghe, și m-am întors apoi acasă cu sufletul amărât. Când te gândești că, după o viață de zbucium, te duci pentru totdeauna fără să lași aproape nici un regret mai sincer! Toți profesorii aceia îi fuseseră tovarăși atâta timp; le lăsase deci amintiri și nici una din amintirile astea nu i-a putut înduioșa în clipa când se despărțeau de el pentru totdeauna? Sunt oameni ăștia? Niște manechine cari vor să-și îndeplinească o datorie fiindcă așa trebuie față de ochii lumii”.

Iar la pag. 411 scrisoarea lui Nae Ionescu de la München, din 13 iunie 1914: „Am citit în ziar înmormântarea lui P.E. Au vorbit Mândrescu. Idem și dra Eliad-Românul. Ce tristețe! Te gândești că omul ăsta toată viața lui a muncit și s-a zbatut și, după atâția ani de zvârcolire, nu a izbutit nici măcar la moartea lui să fi (fost) luat în serios ....”.

Și, „en fin de comte” redăm fragmentar o parte dintr-un articol de ziar, iscălit Const. și intitulat „**Înmormântarea lui Pompiliu Eliade**”:

„..... Discursurile

D. Simion Mândrescu¹⁷, profesor universitar, a vorbit din partea Facultății de litere, arătând într-o lumină vie pe Pompiliu Eliade ca dascăl și ca om.

D. G.D. Teodorescu a ținut o cuvântare în numele foștilor elevi a(i) defunctului, descriind răbdarea și bunătatea lui Eliade.

D-na *Eliad Romînul*, studentă în litere, a spus că studentele nu'l vor uita pe învățatul și bunul lor profesor.

..... pînă la Teatrul Național.

Aci d. I. Livescu, din partea societății dramatice, a ținut ... un discurs”.

Bibliografie

Drace-Francis 2016 – A. Drace-Francis, *Geneza culturii române moderne. Instituțiile scrisului și dezvoltarea identității naționale 1700-1900*, București, 2016.

Maioreescu 1972 – T. G. Maioreescu, *Dialog cu secolul și oamenii lui*, II, București, 1972.

Mezdrea 2001 – D. Mezdrea, *Nae Ionescu. Biografia, I*, București, 2001.

Nicolae 2011 – M. Nicolae, *Bacalaureatul din acest an – Prelegere susținută de prof. George Al. Lefteriu la 18 noiembrie 1933*, Radio România Cultural, 12 iulie 2011.

Popescu 2021 – P. D. Popescu, *Femei prahovene de azi, de ieri și mai de demult – Maria Cîndea*, în Ziarul Prahova, Partea I, 1 mai 2012; Partea II, 8 mai 2012; Partea III, 15 mai 2012.

Popescu-Spineni 1928 – M. Popescu-Spineni, *Contribuții la istoria învățământului superior. Facultatea de Litere și Filosofie din București*, București, 1928.

Predescu 1941 – L. Predescu, *Enciclopedia Cugetarea*, București, 1941.

Răduică, Răduică 1995 – G. Răduică, N. Răduică, *Dicționarul presei românești*, București, 1995.

Seulescu 1833 – G. Seulescu, *Gramatică românească seau observații gramaticești asupra limbei românești pentru școlile normale și gimnaziale*, Iași, 1833.

---

¹⁷ **Simion C. Mândrescu** (1868, Râpa de Jos, Mureș – 1947) clasele primare le-a făcut în satul natal, gimnaziul la Sibiu, iar apoi la Liceul grăniceresc din Năsăud. Studiile liceale le-a terminat la București, unde a urmat și cursurile Facultății de litere și filozofie. Scurt timp a funcționat ca profesor la Liceul Codreanu din Bârlad. În 1899 a primit o bursă pentru a urma un doctorat în filozofie la Universitatea din Berlin. Profesor la Liceul Național din Iași, iar în 1904 este numit titular al primei catedre universitare de limba și literatura germană, pe care o va conduce până în 1937.

Trohani 2003 – G. Trohani, *Pompiliu Eliade, un român „Normalian”*. *Schiță biografică*, în MN 15, 2003, pp. 265-279.

Trohani 2015 – N. Trohani, *Zoe Pisani (1885-1961). O publicistă din perioada interbelică (schiță biografică)*, în MN 27, 2015, pp. 137-160.

Zamfirescu 1990 – I. Zamfirescu, *Întâlniri cu oameni, întâlniri cu viața*, București, 1990.

Zăstroiu 2002 – R. Zăstroiu, *Povestea unui indice*, în Revista BIBLOS. Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” și Asociația Bibliotecarilor din România – Filiala Iași, 13, 2002, pp. 2-8.